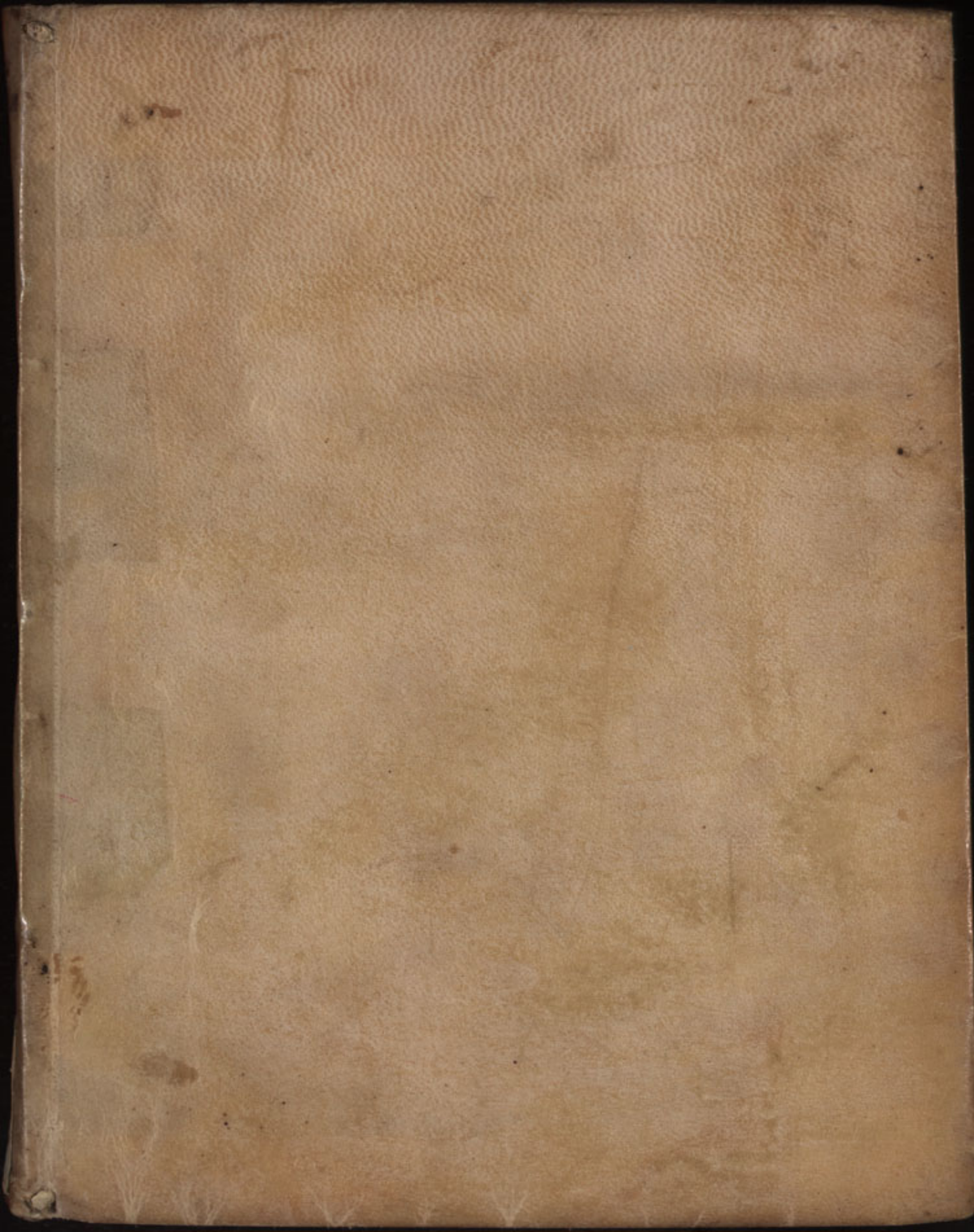

Casa

Gab.

Est.

Tab.

N.º

R

12

20

R

12

20

THE HISTORY OF THE
LIFE OF

John, first Lord of the Manor of
Admiral, & Governor of the
Islands of the West Indies, &c.
By John, first Lord of the Manor of
Admiral, &c.

By John, first Lord of the Manor of
Admiral, &c.

CONTINUED
From the History of the

Apud Londonam, apud Laurentium de Woburn, Typographum, Anno 1680.

O. A. e Fr. Aleixo do S. Antonio

ANNOTATIONES IN EVANGELIA,

Quæ legi solent in Ecclesia Romana in Dominicis
Aduentus, à Dominica Septuagesimæ vsque ad Do-
minicam Resurrectionis Domini, aliquibus
etiam Quadragesimæ ferijs, Sancto-
rumque festiuitatibus.

*Auctore Fratre Alexio è Christi militia, eius Ordinis minimo, Euangelicique Sermonis indigno
Prædicatore.*

CONIMBRICÆ,
Cum facultate Regia, Inquisitorum, & Ordinarij.

Apud Didacum Gomez Loureyro Academiae Ty-
pographum. Anno Dñi. 1610.

ANNOTATIONES
IN EVANGELIA

Quae in Ecclesia Romana in Dominica
Abbas Dominici scriptas sunt et per
Dominicam Religionis Dominici, aliquando
etiam Quodammodo scriptae, Sancto
Imperio.

Adhuc Fratre Martinus de Capisulano, cum
suis ministris, hanc editionem de manu
Petrus.

CONIMBRICAE
Cum facultate Regia, Imperialis, et Ordinaria.

Apud Didacum Gomez Lourenco Aedificum Ty-
pographum. Anno Domini.

CENSURA OPERIS.

Vidi has Annotationes in Euangelia, auctore Fratre Alexio è Christi militia, nihil habent, quod fidei Catholicæ repugnet, aut bonis moribus contradicat; sed potius doctrinam sanā, & quæ pietatem redolet. Quare dignum erit ut typis mandentur. Datum in Conuentu S. Dominici Olyssiponensis. die 23. Februarij, anno 1610.

Fr. Manoel Coelho.

¶ Facultas supremi Inquisitionis Concilij.

Vista a Informação, pode-se imprimir este liuro intitulado Annotationes in Euangelia, & depois de impresso torne a este Conselho pera se conferir com o original, & dar licença pera correr, & sem ella não correrá. Em Lisboa 2. de Março de 610.

Bartolameu da Fonseca.

Rui Pires da Veiga.

FACULTAS SENATVS REGII.

Pode-se imprimir este liuro, vista a licença que offerese do Sancto Officio, & ser visto na Mesa; & antes de correr, tornarà à Mesa pera se taxar. Em Lisboa a 3. de Março de 610.

P. Bargaça. Machado. Magalhães. Pinto.

¶ Licença do Ordinario.

Vistas as licenças, & aprovação que o Padre Fr. Aleixo apresenta do sancto Officio, & da mesa do Desembargo do Paço, damos licença pera se poder imprimir o liuro contheudo nellas. Em Coimbra 11. de Junho de 610.

O Bispo Conde.

FACVL.

FACULTAS DOMNI PRIORIS.

FRater Michael dos Sanctos Domnus Prior Con-
uentus Thomariensis, ac generalis Congrega-
tionis fratrum Ordinis Domini nostri Iesu Christi,
facio facultatem, vt annotationes in Euangelia à P.
F. Alexio nostri Ordinis Theologo sacerdote com-
positæ, eiusdemq; congregationis grauium virorū,
ac Theologorum iudicio approbatæ, veniant lucem
typis excussæ. In quarum fidem has literas manu pro-
pria subscriptas, sigilloquè nostro munitas dedimus;
quarto Septembris; anno 1609.

Frater Michael dos Santos.

ILLVSTRISSIMO DOMINO
D. Francisco de Castro à Consilijs Regiæ maiestatis,
Colimbricēsisq; Academia Rectori amplissimo,
Frater Alexius à Christi militia salutem,
& felicitatem.

X assidua Sacræ Scripturæ, Sanctorumq;
Patrum lectione, tanquam ex mensa Do-
mini, diuinisq; dapibus, quibus Dei sa-
pientia in huius vitæ deserto multorū mil-
lia hominum solet eorundem Sanctorū Patrum mi-
nisterio satiare, nonnulla collegeram fragmēta, quæ
mihi vsui esse possent aliquando esurienti. Ceterum,
iuxta Platoniam sententiam, parum esse credidi si
mihi tantum natus essem, & non etiam vel patriæ,
vel amicis; hoc autem vt possem aliquo modo præ-
stare, tum ea, quæ mihi coaceruaueram, ne perirent,
tum alia multa aliunde requisita, publicis concioni-
bus, quæ haberi solent in Ecclesia Romana à prima
Dominica Aduentus vsq; ad Feriam secundam post
Dominicam Resurrectionis, necnon & aliquibus
Quadragesimæ ferijs, Sanctorumque festiuitatibus
accōmodanda curavi. Cogitanti verò mihi sæpenu-
mero cuinam hoc Opusculum dicarem, post longā
moram venit in mentem quid facerem sine mora.
Sub cuius enim præsidium possem vel tutius confu-
gere, vel securius defendi, quam sub illius, cui ex of-
ficio incumbit, & literis fauere, & literarum studio-
fos

ios protectione defendere indefessa? Tibi igitur, amplissime Rector Franciscæ inquam Castrorum familiaris decus, & splendor, hoc munusculum iure debetur. Spero equidem fore ut à me, quanuis omnium minimo, non minima tamen diligentia inuenias præparatum, eaque, qua in communem usum elaboratum est, charitate suscipias, non solum in propria mensa collocandum, sed sub alarum quoque tuarum protectione, à canino dente, si fortè quis oblatrare velit, protegendum: Neque enim ego vnquam auderem in lucem venire, nisi luce tua illustratus, præsidio munitus, protectione defensus, auctoritate decoratus: hanc enim ob causam, ut cæteræ abessent, protectorem te, & patronum aduocaui, quippè qui viderem sub tanta generis claritate, nominisque splendore, posse nostrum hoc opus sine vllò audaciæ crimine apparere. Tuum erit mea omnia, meque ipsum suscipere in tuum, huiusque tui clientis tueri voluntatem candidam, atque sinceram, meum verò in hoc veluti symbolo mei erga te amoris, eadem typis excussam, cunctis legentibus commendare. In his verò lucubratiunculis siquid boni, animarumque salutis reperiatur utile, Deo donandum, qui dedit, & dat omnibus affluenter; siquid autem minus utile, quod displiceat, benigne ut corrigas summopere efflagito, & obnixè contendo. Vale.

PRO-

PROLOGVS AD LECTOREM.

Epè mihi, nec sine spiritali fructu, ante ocu-
 los obuersantur verba illa Dñi Dei nostri,
 ego Deus tuus docens te utilia. Isaia 48:
 ijs enim non solum Israeliticus populus,
 cui Deus loquitur, edocetur, sed diuini quoque ver-
 bi concionatores, quod subtilibus magis in concio-
 nando vtantur quam utilibus, tacitè arguuntur. Pre-
 cor igitur omnes, qui cum timore, & tremore tum
 propriam, tum alienam salutem ex officio operan-
 tur, ne fortè in his nostris notatiunculis subtilia po-
 tius, quàm utilia requirant, cœlestis magistri disci-
 plinam deferentes: id enim ex industria feci, & con-
 sulto, apprehendere studens traditam mihi in præ-
 dictis Dei verbis disciplinam, ne quando irascatur in
 me Dominus per Hieremiam dicens, Paruuli petie-
 runt panem, & non erat, qui frangeret eis. In perle-
 gendis igitur sacris doctoribus sudore multo, salu-
 tisque impendio multus esse curauì, vt subtilia ab
 utilibus, Deo dante, discernere edoctus, illa omnino
 prætermitterem, hæc verò mihi vtenda, & alijs op-
 portuno tempore tradenda, coaceruarem. In his ve-
 rò nostris qualibuscunque in Euangelia lucubratio-
 nibus, non ijs placere studui, qui vanitati magis, quàm
 utilitati studètes, coaceruare sibi cupiunt magistros
 auribus prurientes: mihi enim pro minimo est ab
 ijsdem iudicari. Equi igitur, candide lector, boniq;
 consu-

consule quidquid tibi epuli edendum, vel ex aliena
mensa reperies, vel ex nostra labor improbus præpa-
rabit. Spero equidem quod si sanam requiris doctri-
nam, cibumque esuris salutarem, iuuabit magis ede-
re quam mordere, placebitque potius de micis, quæ
de mensa Domini Dei nostri ceciderunt saturari,
quam de eo quod in alienas segetes falcem miseri-
mus, oblatrare: neque enim magnus ille pater fami-
lias Cœlestis plus mercedis redditurus esse creditur
ijs, qui ex sacræ Scripturæ, Sanctorumque Patrum
segete, tradendas Ecclesiæ fruges messuerunt, quam
illis, qui eorundem manipulos colligentes, humeris
impositos fasces in eiusdem Ecclesiæ aream trituran-
dos asportarunt. Vale.

ANNOTATIONES

IN ILLVD EVANGELII

SECUNDVM LVCAM

CAP. XXI.

*Tunc videbunt filium hominis venientem in nube
cum potestate magna, & maiestate.*

I

N potestate magna, & maiestate visuri sūt, quē in humilitate positi audire noluerūt; vt virtutem eius tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc ceruicem cordis ad eius patiētiā non inclinant. Tunc videbunt iram in indignatione eius, cuius nunc vitam in voluntate videre contempserunt. Tunc leonem de tribu Iuda videbunt impij rugientem, quem dum tempus fuit, sequi renuerunt eosdē ad vitę pascua ducentem. Esaias propheta cum primum huius filij hominis aduentum à Deo Patre postularet, eundem non solum agnum, sed dominatorem quoque appellauit; *Emitte, in-*

quit, Domine agnum dominatorem terrę. &c. Quibus verbis aperte ostendit Dei filium, qui in primo aduentu pro totius mundi salute venturus erat immolandus, sicut agnus mansuetus, in humilitate, aliquando in potestate magna, & maiestate venturum, orbis terrę dominum, impios quosque æterno supplicio puniturum.

Signa autem Solis, & Lunę, & stellarum, ceterique terrores de coelo, nihil aliud futura sunt, quam sequentis irę præcones, ab illaque vltima tribulatione tantum sunt istę tribulationes dissimiles, quantum à potentia iudicis persona distat præconis.

A

Quan-

In primam Dominicam

Quanta verò districtione filius hominis veniens in nube cū potestate magna, & maiestate, nostras sit actiones discussurus, collige ex illa visione Apoc. 11. cum beatus Ioannes scribit datū sibi fuisse ab angelo calamū simile virgæ, quo metiretur templum Dei, & altare, & adorantes in eo. Quod enim templum Dei præcipitur metiri à Ioāne, nihil est aliud quam præcipi ut videat, quæ, & quanta sint Ecclesiæ, hoc est fideiū, siue merita, siue demerita, ut pro eorum magnitudine Deus vel puniat, vel remuneret; ostēdatq; se iustissimū esse, nihilq; siue in puniēdo, siue in remunerādo, per iniustitiā, & iniquitatē operari.

2. Obseruandum est autē primò in verbis angeli ad Ioānem, calamum, qui datus est illi, siue mensuram, similem dici virgæ, propter iustitiæ diuinæ æquitatem, iuxta illud Psal. 44. *Virga æquitatis virga regni tui, dilexisti iustitiā, & odisti iniquitatē. Quo fēsu intellige illud Ps. 2. reges eos in virga ferrea, hoc est inflexibili.*

Secundò obseruādum est, illā mensuram similem fuisse virgæ, ut timeamus Deum iudicem, ut pote paratū statim virga cæde-

re illū, quem mensura nocentē repererit. Timendus est itaq; Deus vel in ipso iudicio, cū mēsurā ipsa, siue iudicium, iam speciem gerat virgæ, & supplicium minetur. nec mirū cum ipsum iam peccatum, cum suscipitur, iam tunc dicatur virgas germinare, quibus peccator verberetur, iuxta illud Ezech. 7. *Scietis quia ego sum Dominus percutiēs. Ecce dies, ecce venit: floruit virga, germinauit superbia. Vbi Hieronymus sic habet. Floruit virga, quæ multo vobis tempore minabatur; & de flore fructum plagarum parturit: superbia vestra germinabit, quod merebimini.* Vides ergo ex interpretatione D. Hieronymi, peccata gentis Hebrææ florere fecisse virgā diuinæ iustitiæ, & fructum plagarum parturisse, ut indicetur diuinā iustitiam peccatis irrigari quasi aquis, ut floreat in virgas, & fructum plagarum producat.

Tertiò obseruandū est in Ecclesiæ mensura non solum funiculum assummi, sed etiam calamum: funiculo enim obliquitas ædificij mensurari solet, calamo vero rectitudo; quo ostēditur diuinam iustitiam non solum prauas, & intortas hominū actio-

Ezec. 7.

Hier.

Pfal.
74. actiones, sed ipsa quoq; bona
opera, quæ recta videntur, esse
examinaturam, iuxta illud Psal.
74. *Cum accepero tempus ego iusti-
tias iudicabo.* Verum est enim,
quod dicitur Isa. 64. *Quasi pānus
mēstruata vniversa iustitiam nostrā.*

Esa. Neque vero his duobus mē-
surarum generibus contentus
Deus, stateras etiam, & truti-
nas adhibet, ad examinanda, sci-
licet subtilissima, ac minutissi-
ma quædā humanarum actio-
nū pondera, quibus neq; cala-
mus inseruit, neque funiculus,
adhibitis ad eam rem, granorū,
& scrupulorum momentis, qui-
bus in suis stateris, curiosi arti-
fices vtuntur. Hanc exactā pon-
derandi rationē seruasse descri-
bitur Deus Prouerb. 16. *Omnes
uicæ hominis patent oculis eius, spi-
rituum ponderator est Dominus.*
Nihil spiritu, aut leuius, aut sub-
tilius. Cum igitur spiritus ipsos,
hoc est, intimas cogitationes,
& intentiones animorum Deus
dicitur ponderare, exactissima
sane, & subtilissima statera iu-
dicij eius indicatur, in qua,
vel ipsi leuissimi spiritus quid
ponderent intelligitur. Sic Re-
gis Balthasaris non externa tām-
tum facta, sed intimas etiam co-

gitationes, arcanamq; mentis
elationē Dominum pōderasse
dicitur Dan. cap. 5. vbi *Thescl*,
ipso Daniele interprete, idem
est, quod *appensus in statera, &
inuentus es minus habens.* Huius
vero rei figuram habemus Le-
uit. cap. 27. Sub his verbis. *Om-
nis æstimatio siclo sanctuarij pon-
derabitur.* Nam ad pondus sicli
Sanctuarij in statera exigeba-
tur pretium rerum, quæ Deo
offerebantur. Indicaturq; Deū
ad pondus Sanctuarij, id est, ad
strictissimum quoddam examē
reuocare, & exigere vniuersas
hominum actiones.

Quartō obseruādum est Ioā-
ni fuisse præceptū vt metiretur
non solum templum Dei, &
altare, verum etiam adorantes
in eo. Intelligit autem hoc lo-
co Sacerdotes, & Levitas, qui-
bus solum in templum, & inte-
rius atrium, vbi erat altare ho-
locausti aditus patebat: hos au-
tem Dominus vult potissimū
iudicari, quippe quos maximē
deceat probitatem colere, vir-
tutisq; faciem alijs præferre. Pa-
tet hæc Dei voluntas Ezechiel.
9. Vbi sex illi viri, qui Prophetæ
apparuerunt habentes vasa in-
terfectionis in manu sua, mis-
siq;

In primam Dominicam

siq; erāt ad peccata vrbis vindicanda, steterunt iuxta altare cneum, id est altare holocausti, de quo etiam sermo est in visione Ioannis; dictumq; est illis, à Sanctuario meo incipite. Possumus tamen generalius, & melius intelligere hanc altaris, & templi mensuram ita vt per eā intelligantur non solum Sacerdotes, templique ministri, sed omnes in vniuersum Christi fideles, quippe qui propriē templi, & altaris nomine censeantur, iuxta Paul. 1 Cor. 3. *Nescitis quia templum Dei estis?* & cap. 6.

1. Cor. 3. *Vos estis templum Dei.*

5 Quinto, & vltimo obseruandum est, calamum siue mensuram, quæ data est Ioanni similē fuisse virgæ; per virgam autem intellige regale Sceptrum: quoniam ad Deū tanquam, ad Regem huius vniuersitatis, pertinet homines metiri, hoc est iudicare, & pro ratione meritorum, vel præmijs, vel supplicijs afficere. Expressum hoc habemus in principio Gen. cum dicitur. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Vbi, vt notauit quidam ex recentioribus, pro eo quod nos habemus. Deus, est in Hebræo, Elohim, id est iu-

dices. Cur enim Deum, quem orbis creatorem denuntiat, iudicē appellat, aut quam habet creatio cum iudicio cognationem, siquidem illa à Dei omnipotentia potius, quam à iustitia profecta est?

Cardinalis Caietanus duobus modis respondet. Primo idcirco adhibitam fuisse vocem, Elohim, siue iudices, inmundi creatione, quia Deus in condendis creaturis, seruauit quandam iustitiæ distributiue rationē, suos cuique gradus, ordinem, & locum, iuxta singularum naturā tribuendo. Explicauit hoc Tertullianus lib. 2. aduersus Marcionem cap. 12. *A primordio, inquit, creator tam bonus, quam iustus: bonitas eius operata est mundum, iustitia modulata est.* Vbi cernis diuinam iustitiam orbem veluti Cytharam concinnasse, creaturasq; omnes tanquam fides argutissimas, suis quasq; locis disposuisse, quodā veluti iustitiæ iure. Alio modo respondet Caiet. Et quidem ad nostrū institutū accommodatissime; Voluisse, scilicet Deum, vt existimarem, ad ipsū iure creationis iudicium mundi pertinere, vt ipse idem, qui orbem condidit

Caiet.

Tertullia.

didit, eundem iudicaturus crederetur, atq; ad id significandū, in prædicto Apocalypsis loco, suo ipsius regali Sceptro, tanquam calamo mensuræ vsurū se esse demonstravit, cum Ioāni mensuram sceptro regali similē dedit.

6. Vnde iam collige rationem, ob quam ex tribus diuinis personis, solus filius se ad iudicandum venturum esse denuntiet dicens. *Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. &c.* Quia nimirum soli filio Dei Iesu Christo Esaias tribuit sceptrū Crucem scilicet, quia per eam erat toto orbe regnaturus, iuxta illud Psal. 95. *Dominus regnauit à ligno.* Ait ergo Propheta. *Factus est principatus super humerum eius.* Quibus verbis Crucē appellat principatum Messiae, quemadmodū locum Esaiæ intelligit Tertull. lib. aduersus Iudæos cap. 10. *Cuius, inquit, imperium factum est super humerum ipsius? quis omnino regum, in signe potestatis suæ humero præfert, & non aut capite diadema, aut in manu sceptrum, aut aliquam propriæ vestis notam? sed solus nouus rex sæculorum Christus Iesus, nouæ glo-*

ria, & sublimitatem suam, & potestatem in humero exiulit, Crucē scilicet, vt secundum prophetiam, Dominus regnaret à ligno. &c.

Hoc regale Sceptrū Christi Iesu dicitur in Cœlo appariturū in die Iudicij Matt. 24. *Tunc inquit, parebit signum filij hominis in Cœlo; & tunc plagent omnes tribus terræ: afferet enim Dominus hoc signum tanquā mēsuram, qua opera nostra metiēda sunt: & quia multorum opera mensuram Crucis non implebunt, ait Dominus, quod viso illo signo, plangēt omnes tribus terræ, iam eternā iudicis præsentientes sententiam.* De hac vero manifesta in die iudicij filij hominis apparitione intelligēdum est illud Apoc. 1. *& videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.* Quod testimonium sumptum est ex Zachar. cap. 12. Vbi sic legimus. *Aspicient ad me, quem confixerunt. Quem locum citauit Euāgelista Ioannes cap. 19. Vbi postquā dicit Christo latus apertū fuisse, subiungit. Et iterum alia scriptura dicit videbunt, in quem transfixerunt.* Vbi Euangelista, mutatis verbis, Prophetæ sensum retinuit. Quod vero ait,

Math
24.

Apoc
1.

Zach
12.

Io. 19

In primam Dominicam

7 pupugerunt, alijs verbis ipse Ioā-
nes eodem cap. dixit, *Unus mi-
litum lancea latus eius aperuit.*
Per eos autem, qui eum pupu-
gerunt, vel transfixerunt, in-
telligendi sunt præcipue Iudei,
qui in die iudicii videbunt Chri-
stum, quem ipsi crucifixerunt,
iudicē Orbis terrarum consti-
tutum, cum signis, quæ in Cruce
ab ipsis accepit. Venturū autē
esse Christum cum vulneribus,
& signo Crucis, testata est Sybil-
la lib. oraculorū sub his verbis.

Sybil-
lae te-
stimo-
nium.

O lignum felix, in quo Deus ipse pepēdit:
Nec te terra capit, sed cœli testā videbis
Cum renouata Dei facies ignita micabit.

Ecclesia quoq; canit in festo
Inventionis eiusdem Sanctissi-
mæ Crucis. *Hoc signum*, inquit,
Crucis erit in Cœlo, cum Dominus
ad iudicandum venerit. Thomas
Vuald etiam Vualdensis tom. 3. tra-
ctatu 20. cap. 158. existimat eā-
dem Crucem ligneam, cui Chri-
stus affixus est, etiam si nunc in
minimas particulas toto Orbe
fit diuisa, tunc temporis diuini-
tus reformandam, & in Cœlo
apparituram. Hoc vero fieri
debet vt appareat quam iustē
impij damnētur, vt ait D. Tho.

Aug. 3. p. q. 54. art. 4. Vnde D. Aug.
lib. de Symbolo, *inimicis*, inquit,

vulnera demonstraturus est sua,
vt conuincens eos dicat. Ecce ho-
minem, quem crucifixistis: videtis
vulnera, quæ infixistis: agnoscitis
latus, quod pupugistis, quoniā per
vos, & propter vos apertum est,
nec tamen intrare voluistis. Hæc
Augustinus.

Ex quibus iam patet quanto
dolore, hæc audientes plangēt
se super se omnes tribus terræ,
sicut dicitur Matth. 24. id quod
nō solum de Iudæis, sed de om-
nibus in vniuersum reprobis est
accipiendum, qui omnes viso
signo Crucis in Cœlo, & Iesu
Christo cum vulneribus, plan-
gent se super eum, hoc est, se-
ipsos plangēt, atque de se ipsis
conquerentur: acerbissimo, &
grauissimo dolore torquebun-
tur, infelicem statum suum, &
certissimam damnationem la-
mentantes. Super eum, hoc est,
propter eum vel nō creditum,
vel non dilectum.

Eodem quoque modo expli-
candus est (quod attinet ad do-
lorē, quamuis solum de Iudæis
intelligendus sit) locus ille Za-
char. 12. Iudæi enim reprobi in
extremo iudicio Christum iudi-
cem intuentes, peculiarem præ
cæteris gentibus habebunt do-
lendi

8

Matth.
24.

Zach.
12.

lendi causam. Et plangēt, inquit, eum planctu quasi super Unigenitum, & dolebunt super eum, ut dolevisolet in moree primogeniti. Vbi notandum est sacram Scripturā solere planctum maximū ei, qui fit in morte primogeniti comparare. Amos 8. Ponam eam quasi luctum Unigeniti: fac tibi planctum amarum. Rectē autem dicitur, plangent se, quia se ipsos Iudæi plangent, seu de se ipsis conquerentur; id quod septuaginta expresserunt transferentes, plangent super se planctum. Cum verò Christus eorum primogenitus appellatur, significatur à Iudæis originem traxisse, idque eorum auget odium in Christum, & inuidiam: cum enim ex eorum esset progenie, & sanguine satus, neque frater-nus amor obstare potuit, quominus eum gratis odio prosequerentur.

9. Quod si tantus dolor futurus est ex sola ligni sanctissimę crucis apparitione, quid vobis futurum videtur, cum filiū hominis videbunt venientem in nube cum potestate magna, & maiestate, iam iā impios extremo supplicio puniturum? Tunc, inquit, videbunt, quasi dixerit id,

quod nunc nullo modo verbis explicari potest, nec mēte percipi, tunc videbūt. Et quis stabit, inquit Malach. ad videndum eū? Tātus enim tunc tēporis terror à gloria maiestatis eius impijs incutietur, tantaq; iisdem erit pudoris confusio, ut nemo, cum apparuerit, stare posse videatur. Audiamus Isaiam c. 2. hæc omnia præudentem. Introibunt, inquit, in speluncas petrarum, & voragines terræ à formidine Domini, & à gloria maiestatis eius, cū surrexerit percutere terram. Petrus etiam Apostolus epist. 1. c. 4. Si iustus, inquit, vix saluabitur, impius, & peccator vbi parebunt? Iustus erat, & sanctus, diuinisq; præconijs cōmendatus, seruus ille Dei Iob, simplex, ac rectus, & adhuc permanens, ut Deus dixit, in innocentia sua, & tamē cum tremendam Dei maiestatem ad iudicium venientem solo spiritu videret, quis mihi, inquit, tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus? Quis ergo stabit ad videndum eum? si enim Iudæi Dominum comprehensuri stare non potuerunt, sed audiētes, ego sum, retrorsum ceciderunt, non valentes stare ad audieudū

Malac

3.

Isai. 2.

Petr. 4.

Iob.

In primam Dominicam

Leo
Pap.

filiū hominis in humilitate, quis stare poterit advidendum illum in tanta maiestate? Audi beatum Leonem ad illa verba Christi Domini, quibus auditis tota illa Iudæorum & militum turba stare nō potuit. *Quid, inquit, iudicaturus faciet, qui iudicandus hoc fecit? quid poterit maiestas eius iudicatura, cuius hoc potuit humilitas iudicanda?* Concinunt verba Aug. serm. de Epiphania sic enim habet de Herode turbato ad vocem Magorum dicentiū. *Vbi est, qui natus est rex Iudæorum; quid, inquit, erit tribunal iudicantis quādo superbos reges cuna terrebat infātis?*

Aug.

IO

Iob.
26.
Chry
lost.

Nec vero mirum videri debet, si peccatores, & reprobi cōtremiscant, quando columnæ cœli, ut dicitur Iob. 26. pauent ad nutum eius. Audi Chrysostomum homil. 1. de latrone, & cruce tom. 3. ad illa verba Matth. 24. *Virtutes cœlorum mouebuntur. & Angelos, inquit, tremor apprehendet, & ubique multa formido. Et cur Angeli trement? numquid, & ipsi iudicio tenebuntur? non inquam; sed sicut vehemente iudice cognoscente, non tantum rei, nec solum conscij, sed & circumstantes in-*

noxij terrentur constantia iudicantis: sic tunc natura nostra excipiente sententiam cœlestis examinis, etiam innoxij terrebuntur. Audiamus etiam Ecclesiæ columnam, Augustinum dico, totis artibus contremiscētem. *Væ mihi ait ipse, in meditationum libro, cum venerit iudicij dies, & aperti fuerint libri conscientiarum: cum dicetur de me Ecce homo, & opera eius. Quid faciam quando Cœli reuelabunt iniquitatem meam, & terra aduersum me consurget? Ecce nihil respondere potero præ confusione coram te Domine stabo trepidus, & confusus.*

Aug.

Et quid mirum si homo tūc, timore correptus, & pudore confusus coram iudice stare nō valeat, quando Sol, & Luna, & de eius interitu multo iam ante lugere, & de confusione erubescere videantur. Videte quid Ioannes Apoc. 6. se vidisset. *Ecce, inquit, terræ motus factus est magnus; & Sol factus niger sicut saccus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis, &c. Quæ quidem verba cum ad finem mundi pertineant, ut interpretatur Richard. de Sancto Vict. & alij, hanc solis, & lunæ muta-*

Apoc.
6.

mutationem non sine misterio
factam fuisse credendum est:
II sacco enim cilicino tunc Sol in-
duetur, deposita veste lucis suæ
fulgentissima, quasi vestem mu-
tans ob interitum hominis, quæ
mox videbit à iudice tortori-
bus traditam æterna morte pu-
niendum: sic enim famuli vestē
mutare solent in morte domi-
norum, & nobilissimi quique
in obitu regis. Luna verò red-
detur sicut sanguis, vt vel ipso
colore sanguineo, quasi rubore
vultus significet, se de fædissi-
mis hominum sceleribus eru-
bescere. Id quod Esaias cap. 24.
Esaias prædixisse constat, cum sic ait.
24. *Erubescet luna, & confundetur sol,*
cum regnauerit Dominus exerci-
tuum in monte Sion, & in Ierusa-
lem, & in conspectu senum suorū
fuerit glorificatus. Visis namq;
hominū sceleribus Sol, & Luna
erubescēt, quod talibus domi-
nis seruiērūt. Sūt, qui hæc eadē
verba, Sol, & Luna erubescant,
ad exaggerandam claritatē Chri-
sti ad iudicium venientis, dicta
esse velint; vsque adeo enim tūc
temporis ad impios etiam ter-
rendos, splendor eius, solem su-
perabit, ac lunam, vt hæc duo
fulgentissima sydera ad tanti lu-

minis magnitudinem confun-
dantur, & erubescant, nec au-
deant præ confusione appare-
re. Augebitur autem multo am-
plius impiorum terror, & for-
mido, tum ex his, quæ diximus,
tum ex alijs, quæ futura sunt in
sole, & luna, & aere signis, quæ-
admodum Christus Dominus
in Euangelio prædixit, vt adim-
pleatur illud Sapientiae cap. 5.
Armabit creaturam ad ultionem Sap. 5.
inimicorum.

Quod si quæras, quorsum
Dominus tanto ante tempore,
iudicium futurum prædixerit,
eiusque præcedentia numera-
uerit signa, responderi primum
Greg. homil. 5. in Euang. quod
Dominus, ac redemptor noster pe-
rituri mundi præcurrentia mala de-
nuntiat, vt eo minus perturbent ve-
niētia, quo fuerint præscita, minus
enim feriunt iacula, quæ prævidē-
tur. Secundo responderi posset,
Deum de iudicij diem præcedē-
tibus signis nos admonere vo-
luisse, ne, quem posset percute-
re, tūc temporis inueniret: ter-
rere enim magis vult, quam fe-
rire. Quam ob causam Apocal. 1.
apparuit Ioanni gladium in
ore gestans, non vero in manu;
vt nimirum innuat se nunc po-
tius

12

Greg.

Apoc.
1.

In primam Dominicam

tius velle nos terrere, ne postea sit opus, eundem gladium, quē nunc in ore portare dicitur cōminando, manibus accipere ad percutiendum eos, qui auditores tantum sunt verborum eius & non factores. In quo Apocalypsis loco notandum est, eundem filium hominis, quem Ioānes vidit gladium in ore gestātem, eidem Ioanni stellas in dextera ostendisse, vt hoc de gratia fiduciam conferret, illud verò de negligentia terrorem incuteret.

Huc spectat id, quod ait regius Vates in Psal. 7. *nisi conuersi fueritis gladiū suū vibrabit, arcū suū tetendit, & parauit illū, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.* Super quibus verbis sic ait B. Aug. *Potest ipse homo dominicus, gladius intelligibis acutus, id est, framea, quam non vibrauit primo aduentu, sed tanquā in vagina humilitatis abscondit: vibrabit autem cum in secundo veniens iudicare viuos, & mortuos in manifesto splendore claritatis suæ, iustis lumine suo, & terrore impijs coruscabit.* Nam in alijs exemplaribus, pro eo, quod est, *gladium suū vibrabit*, positum est,

frameam suam splendificabit.

Accedit quod in capite octauo Apocalypsis postquam ex septem Angelis, quibus tubæ erant in manibus, quatuor cecinerunt tubis; tunc Ioannes audiuit vocem vnus Aquilæ, quam vidit volantem per medium cœlum, & dicentem voce magna, *Va, va, va, habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium angelorum, qui erant tuba canturi.* Vbi per aquilam volantem, & dicentem *va, & cæt.* intelligit Petrus Damianus ipsum Ioannem, qui videns maxima, & admiranda prodigia mortalibus inferenda, eadem prodigia Ecclesijs legenda conscripsit, vt diuini furoris arcum ante moniti peccatores subterfugiant.

Hanc eādem Dei clementiā habemus expressam Exod. 9. vbi cum Deus vellet perdere omnia Aegyptiorum pecora, & cuncta, quæ in agris reperirentur, monuit per Moysen, ipsum Pharaonem, vt ea subiecta colligeret. *En pluam, inquit, cras hac ipsa hora grandinem multam nimis; mitte ergo iam nunc, & congrega iumenta tua, & omnia, quæ habes in agro: homines, & iumen-*

13

Petrus
Damianus

14

Exod.
9.

Esai
47.

Ecc
2.

iumenta, & omnia, quæ inuenta fuerint foris, morientur. Subditur in contextu, qui timuit verbum Dei de servis Pharaonis fecit confugere servos, & iumenta in domos: qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos, & iumenta in agris, quæ omnia grandine perierunt. Eodem prorsus modo Deus Optimus Maximus, se habuit in commemorandis signis extremi iudicii diem præcedentibus: qui enim eius comminationibus perterritus, ad poenitentiam adductus resipuerit, coelestis examinis sententiam; gladijsque ancipitis ictum, tunc temporis euadet, qui verò divinæ iustitiæ, vel potius immensæ eius bonitatis clementiam contempserit, extremi, æternique supplij poenas non dubitet subiturum.

15 Ne verò quis decipiatur, peccandique licentiam, atque impunitatem delictorū sibi promittat, videns Deum ad irrogandam poenam lentissime procedere, meminerit scriptum esse Isaia 47. *Veniet repente super te miseria, quam nescis.* Cui concinit illud Ecclesiastici. 7. *Memento iræ, quoniam non tar-*

Esaias
47.

Eccle.
7.

dabit. Et Apocalypf. capite vi. *Ecce venio cito.* & Iacobi capite quinto. *Ecce iudex ante ianuam afficit:* licet enim hæc omnia non de tempore præfenti, sed ad totum vitæ tempus referantur, certè minimum temporis est, quantumvis maximum esse videatur, quo Deus nos expectat, & differt poenam infligere. Hinc est, quod in Apocalypf. 12. angelus ait. *Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam sciens quia modicum tempus est.* O miseranda, nimis, & lamentanda hominū fors? agnoscit diabolus nos modicum victuros ut cruciet, nos autem non agnoscimus hoc ipsum ut resipiscamus. Memento, fratres, Dominum Iesum, aduentum suum ad iudicium fulguri comparasse. *Sicut fulgur, inquit, exit ab oriente, ita erit aduentus filij hominis:* quid enim velocius quam fulgur, quod cum posterius sit tonitruo, prius tamen nos aduentu suo terret, quam tonitruisonus auribus percipiatur. Et fortè ideo dicitur Christus Dominus in nube venturus cum potestate magna, quia sicut fulgur

Apoc.
vltim.
Iacob

Apoc.
12.

In primam Dominicam

gur dictu velotius egreditur ex nube, & quæcunque obuia cõburit, sic filius hominis mûdum iudicaturus adueniet velut radius egrediens ex nube: *ignis enim ante ipsum præcedet, & in circuitu eius tempestas valida, & inflammabit in circuitu inimicos eius.*

Pl. 88

16

Act. 9

Cum potestate magna, & maiestate. Non potuit Saulus huius magnæ potestatis scintillâ, non comburentem quidem, sed potius illuminatam sustinere, nec vocem Domini non iudicantis, sed potius eum ad pœnitentiâ vocantis. Saule, inquit, Saule quid me persequerit? durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et circumfulsit eû lux de cœlo; ipse verò audita voce, visaque luce, decidit in terrâ, nullam de persecutione reddens rationem.

Quod si Saulus vnus tantû criminis non potuit reddere rationem, sed à tanta maiestate oppressus, decidit velut mortuus in terrâ, quis poterit Deû sibi rationem totius vitæ, hoc est, de omnibus in vniuersum criminibus, postulantem, sustinere? si voluerit homo contendere cum eo, non poterit respondere vñ pro mille. Iob. cap. 9.

Iob. c.
9.

Cum regina Esther ad regē esset ingressa vt pro populo suo deprecaretur, rexq; esset in solio regni sui indutus vestibus regijs, auroque fulgens terribilis esset aspectu, cumque eleuasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, Regina corruit, & in pallorem colore mutato, super ancillam cõcidit exanimata. Rex autem cû hæc videret exiliens de solio (conuerterat enim Deus spiritum eius in mansuetudinem) sustentansque eam vlnis suis, his verbis blandiebatur. *Ego sum frater tuus noli timere, non morieris. Videor mihi videre naturâ humanam stâtem coram rege regum, & domino dominantium, Christo Domino sedente super solium excelsum, & eleuatum, cum non tantum millia milliû, sed decies centena Sanctorum angelorum millia ministrabunt illi, cum iam cœlestis regis indignatio non in mansuetudinem, sed potius mansuetudo agni in furorem leonis conuertetur, cuius indignatio, & ira sicut ignis exardescet. Quid faciet tûc miser, & tremebundus homo assitens non pro gente sua deprecaturus sicut Esther, sed pro se ipso*

ERH.

15.

17

ipso rationem redditurus? tunc enim videbunt filium hominis non iam alicui blandientem, sed impijs omnibus mortem eternam minitantem. Tunc nec Rex virgam extendet reginæ, hoc est naturæ humanæ, in signum clementiæ, neque ulli iam hominum licebit, timore expulso, summitatem virgæ aureæ, hoc est, lignum crucis osculari, quin potius viso sanctissime crucis ligno, corruent impij omnes, non super ancillam sicut Esther, vt subleuentur, sed super terram, vt mox accepta maledictione, viuentes deglutiantur.

Maiestatem filij hominis ad iudicium venientis, vidisse se testatur Euangelista Ioannes Apocal. 20. *Vidi, inquit, thronum magnum, & sedentem super eum, & vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex ijs, quæ erant in libris secundum opera eorum.* Aug. 20. de Ciuitate Dei. cap. 14. per libros, qui aperti sunt intelligit Sanctos, ex quorum tunc conscientia impij iudicabuntur, iuxta illud Christi Domini ad Apo-

stolos. *Sedebitis, & vos iudicantes, &c.* id, quod etiam dicitur Sap. 4. *Condemnat autem iustus mortuus, viuos, impios, &c.*

Matt. 19.
Sap. c. 4.

Notandum est autem quod Deus more hominum dicitur habere libros memoriales, in quibus omnia describatur opera nostra, ne aliquid vnquam vel leuissimum excidere possit. Quod autem primum dicitur, libros apertos esse, reproborum intellige, quorum cum innumera sint peccata, multos oportuit libros adimpleri. Librum verò vitæ vnicum tantum Deus dicitur habere, vt paucitatem significet saluandorum iuxta illud Matth. 20. *Multi sunt vocati, pauci verò electi.*

18

Matt. c. 20.

Similem inuenimus visionem apud Ezechiel. cap. 9. cum Christus apparuit prophetæ gestans atramentarium ad renes appensum, vt accuratè describeret, quæ in vrbe gerebantur. Ecce, inquit, sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad aquilonem, & vnusquisque vas interitus in manus eius, hoc est, se cures, vel similia instrumenta ad occidendum: vir quoque vnus in medio eorum vestitus erat lineis, & atramentarium scriptoris ad renes

Ezec. c. 9.

In primam Dominicam

nes eius. Quo loco per virum illum vestitum lineis Christum intelligit communis expositio, qui tanquam supremus iudex apparuit sex illis viris secures habentibus tamquam iustitiae ministris stipatus: gerebatque atramentarium scriptoris ad ea, quae in ciuitate gerebantur conscribenda, & in librum memorialem referenda. Hanc expositionem secutus est D. Hieronimus in com. super Ezechiel. *habebat, inquit, atramentarium scriptoris ad renes suos, quo omnium peccata describeret, & Sanctorum a peccatoribus numerum segregaret. Sex viri iuxta altare stare dicuntur, parati ad iubentis imperium, ut cuiuscumque viderint non esse peccata dimissa, sententiae Domini, & interfectioni eum subiacere cognoscant.*

19 Apprehendite ergo, fratres, disciplinam, ne quando irascatur Dominus cum exarserit in breui ira eius: quod enim propheta dixit, *in breui*, hoc maxime significare arbitratur D. Aug. quia repentinum aliquid erit, dum hoc remotum, & longe futurum, peccatores existimabunt. Repentinam vero futuram mundi mortem

Ad testatur Apostolus ad Thesal. 5. *cum dixerint, inquit, pax, & secu-*

ritas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Nec inutiliter, inquit Aug. Deus diem illum latere voluit, ut semper sit paratum cor, ad expectandum, quod esse venturum scit, & quando venturum nescit. Si scires quod vnus ex domesticis tuis te esset interfectorus, ab omnibus tibi caueres: cum igitur de fide scias vno ex septem hebdomadae diebus, ad Christi tribunal te de omnibus actionibus tuis, rationem redditurum, oportet singulis diebus, imo singulis vitae momentis sic esse affectum, ac si in singulis iudex esset venturus: scriptum est enim Luc. c. 12. *Luc. 12. & vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Audi igitur nunc B. Augustinum, & dum tempus habes accipe consiliu. Si timet, inquit, homo, quod oportet nos praesentari ante tribunal Christi, ascendat ipse nunc tribunal mentis suae, constituat se ante se ipsum, ne illi postea fiat hoc. &c. Et nunc ergo, fratres, ut verbis utar Malachiae c. 1. deprecamini vultum Dei, ut misereatur vestri, si quomodo suscipiat facies vestras. Distat enim maxime illud tunc Euangelicum, ab hoc nostro nunc, de quo agit Malach. nunc tempus resipiscendi, tunc recipiendi* Aug. 1.
sive

Pro Dominica II. in Aduentu Domini. 8

20 siue bonum, siue malum prout audire mereamur verbum illud in corpore vnusquisque gessit, asperum, & irrevocabile. *Ite maledicti in ignem æternum.* Vbi quatuor possunt vtiliter considerari. Separatio, in verbo. *Ite.* maledictio, in verbo *maledicti*, ignis, & æternitas, cum dicitur, *in ignem æternum.*

A N N O T A T I O N E S

I N I L L V D E V A N G E L I I

secundum Matthæum. cap. II.

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ait illi. Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

I. V I A sanctus præcursor Domini magnus Ioannes Baptista, in testimoniū venerat, missus à Deo, vt testimonium perhiberet de lumine, sciens ex multis sacræ Scripturæ testimonijs Christum vt verum Dei filium, à Indæis non esse recipiendum, nullum non lapidem movit, vt Christi diuinitatem eisdē inculcaret. Et quidem iam ipse Ioannes de Christo Domino testimonium perhibuerat: cū enim eundem ad Iordanem venientem vidisset, *Ecce, inquit, agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Id, quod & secundo fecit: sic enim habes ex Ioanne Euangel. c. I. *Ioan.* Altera die vidit Ioannes Iesum ad se venientem, & ait. *Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hic est, de quo dixeram post me venit vir, qui ante me factus est; & paulo post subdit. Altera die iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius duo, & respiciens Iesum ambulante dicit, Ecce agnus Dei, &c.* Cum ergo esset in vinculis iam iā è vita discessurus, audissetq; opera Christi, ex quibus, iuxta prophetarū variciniū ipsam

In Dominicam secundam

ipsum esse Dei filium, verumq;
Messiam in lege promissum, ne
mo sanæ mentis poterat inficia
ri, mittit duos ex discipulis suis
ad Christum, ut interrogarent.
*Tu es, qui venturus es, an alium
expectamus? Ut ex eorum testi-
monio magis hæc veritas pro-
baretur.*

Ioan.
16.

2.

Verum quia ipse Dominus
Iesus ad Patrem iam iturus, ut
constat ex Ioan. 16. cum loque-
retur de spiritu, quem missurus
erat, dixit. *Ille arguet mundum de
peccato, hoc est, ut ipse explica-
uit, quia non crediderunt in me;*
videamus modo, possint ne ar-
gui Iudæi, cæterique infideles
de peccato, eo quod non credi-
derint Christum in mundum iam
venisse, natum de Maria Virgi-
ne fuisse, in terris visum, ac cum
hominibus conuersatum, sicut
prædixerat Baruc. propheta c.
3. mortis supplicium pro mun-
di salute passum; à mortuis ter-
tia die resurrexisse: cum enim
hæc omnia à prophetis fuerint
prædicta, ac postea cō pluribus
sint testimonijs fide dignissimis
comprobata, iure optimo mun-
dus non credens, erit de pecca-
to arguendus; Iudæique omnes
increduli, ac cæteri infideles e-

runt tanquam reprobi à regno
Dei cū filiis alienis repellendi.

Primus igitur hanc testatus
est veritatē, quod scilicet Chri-
stus Dominus ille sit, quem Pro-
phetæ omnes prædixerant esse
venturum, nec alium esse expe-
ctandum, Ioannes Euangelista
tanquam testis oculatus, cum in
principio primæ epistolæ sic ha-
bet. *Quod fuit ab initio, quod au-
diuimus, quod vidimus oculis no-
stris, & manus nostræ contrecta-
uerunt de verbo vitæ, & vidimus,
& testamur. &c.* Idem etiam cap.
1 sui Euangelij postquam ver-
bum carnem, hoc est hominem
factum esse dixisset, & *vidimus,*
inquit, *gloriam eius, gloriam quasi
vniogeniti à Patre, hoc est, vidi-
mus eum talem se gerentem,
qualem esse decebat vniogenitum
Dei Patris. Qua ratione ipse.
met Christus Dominus in diui-
nis literis appellatur facies Pa-
tris: quia quemadmodum homi-
nem per faciem cognoscimus,
ita viso Christo Domino, statim
cognosci poterat Deus Pater in
eo. hoc est tanta erat tum in vul-
tu, tum in operibus gloria eius,
ut & ipsum esse Dei filium &
Patrem habere Deum, facili ne-
gotio appareret.*

Quod

Quod vero Christus in sacris literis appelletur Dei facies, didici ex Malachiae cap. 3. illis verbis. *Ecce ego mitto angelum meum, qui preparabit viam ante faciem meam.* Hoc est, ante Christum filium meum, quemadmodum interpretatur Galati. nus lib. 3. de arcanis catholicæ veritatis, cap. 12. Osee quoque c. 6. *Viuificabit nos post duos dies: & in die tertio suscitabit: & uiuemus ante faciem eius.* Quem locum exponens Rabbi Moy- ses, *uiuimus*, inquit, *ante faciem eius, qui est Rex Messias*, sicut dictum est Psalm. 79. *Domine Deus virtutum conuerte nos; ostende faciem tuam, & salui erimus.* Vbi *faciem tuam*, interpretatur Messiam tuum. Quæ expositio placet etiam D. Hieronymo comment. super eundem Psalmum. Quo sensu etiam intellige illud Psalm. 88. *Misericordia, & veritas præcedent faciem tuam.* Quo etiam modo Theod. in questionibus super Num. q. 11. intelligit illud Num. 6. *Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem, &c.* Quibus verbis Sacerdos populum benedicebat

ex præcepto Domini. Et Theodoret. existimat eisdem verbis aduentum Messiae postulari.

Theo-
dor.

Secundò eandem veritatem testatus est beatus Petrus Apostolus, vt habemus Matth. 16. qui cum interrogaretur à Christo Domino, *quem dicunt homines esse filium hominis*, ex omnium Apostolorum persona, Deo reuelante respondit. *Tu es Christus filius Dei viui.* In quem locum Eusebius Emis- nus sic commentatur. *Quem dicunt homines Christus ait; Tu es Christus filius Dei viui*, respondit Petrus. ille de homine interrogat, iste filium hominis Deum dicit. Infert Eusebius. Ille igitur, qui est filius Dei viui, idem ipse est filius hominis. Ericus autem in eundem locum, ex interrogatione Christi, & responsione Petri, meritum agnoscit humilitatis eiusdem Christi, qui cū se filium hominis appellauerit, confessionem audiuit ipsius diuinitatis. Christus, inquit ille, de filio hominis interrogauit, dicens. *Quem dicunt homines esse filium hominis: Petrus verò de filio respondet Dei: oportet enim tanto magis diuinitatem illius venerari à nobis, quanto ipse humiliatus se*

4.
Matth.
16.

Emis-

Erici

Malac
3.
Galat.
3: de ar
can. ca
th. ve
rit.
Of. 6.

Rabb.
Moyf

Ps. 79

Hier.

Psalm.
88.

Num.
6.

In secundam Dominicam

submisit pro nobis, & cæt. Hinc est etiam illud Diui Bernardi.

Bern.

Quanto pro me vilior, tanto mihi charior.

Tertius, Christi diuinitatem agnouit, & testatur Andreas, discipulus adhuc Ioannis Baptistæ, qui cum illum audisset de Christo prætereunte dicentem, *Ecce agnus Dei*, sequutus est eum, cumque apud illum diuertisset, diuinus eum Magister ita edocuit, vt diuinitatem ipsius agnouerit; cumque altera die inueniret Simonem fratrem suum, ait illi. *Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus*. Denique ex aspectu ipsius Christi, sermone, & operibus sic eius diuinitas elucebat, vt non nisi cæcis posset hæc veritas occultari. Immo & cæcus ille à natiuitate, de quo Ioannes capite nono, quem Dominus illuminauit, cum interrogaretur ab eo an crederet in filium Dei, respondit. *Credo Domine, & procidens adorauit eum*. Cum igitur Ioannes hæc, & alia multa Christi opera in vinculis audisset, misit duos de discipulis suis vt interrogarent eum, an Christus esset.

5.
Ioã. 1

Ioã. 9

Ioã. 9

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, & cæt.

Beatus Ioannes cum iam Christum semel, & iterum Iudæis digito ostendisset, nec tamen principes populi, & seniores, scribæ, & pharisæi adhuc velent acquiescere veritati, cum in vinculis ea Christi opera audisset, quæ nemo faceret, nisi verus Dei filius, vt Iudæis perfidis omnem omnino tolleretur excusationem, misit duos ex discipulis suis ad Iesum, vt videntes prophetarum oracula Christi operibus adimpleri, plures nunc haberemus de aduentu Messiae testes oculatos, quibus perfidiam Iudeorum arguere possemus, tot, tantisque testibus, iisque fide dignissimis, Christum iam venisse comprobantes. Clemens Alexandrinus in libro de Pædagogico, verbum Dei, hominum incantatorem appellauit, non quorumcunque, sed Sanctorum. *Verbum Dei, inquit, est animarum sanctarum incantator diuinus*. Rectè quidem ille & ingeniose. Quibus verbis diuinæ gratiæ efficaciam, & virtutem ostendit intrahendis hominibus ad fidem: pessimi verò, & per-

6.

Clem
Alex.

6.
7.
Act. 7
Ps. 57
fidi peccatores solent sicut serpentes aures suas obturare, ne possint diuini verbi efficacia incantari. Sic enim legimus apud Lucam Actuum septimo, de ijs qui Stephani prædicationem de aduentu CHRISTI Domini pro eorum salute audire noluerunt, *Continuerunt, inquit, aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum.* De quibus & sui similibus scriptum legimus in Psalmo 57. *Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surda, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.*

In huius vero confirmationem, simulque in confusionem Iudæorum, qui aures suas obturare consueuerunt, ne efficacia diuinæ veritatis incantentur, miminisse iuuabit cuiusdā Rabbini, Iudæorumque magistri, cui nomen erat Rabbi Samuel Israelita; hic enim prophetarum vaticinijs, & Christi operibus iam pene incantatus, nisi aures obturasset, in proximo fuit vt Iudæorum perfidiā desereret, vt constat apertissime ex eius confessione in qua-

dam epistola, quam scripsit ad Rabbi Isaac magistrum synagogæ, sicut videre est in fine libri, cui Paulus Burgenfis titulum fecit scrutinium scripturarum. Ad confusionem autem Iudæorum, fideliumque consolationem, & maiorem in fide confirmationem, operæpretium duxi eiusdem Rabbini verba hic exprimere, quæ talia sunt.

Nunc ego Domine mi paueo, quod id peccatum, propter quod sumus in hac desolatione, sit illud peccatum, super quo locutus est Deus per prophetam Amos capite secundo, cum sic ait. Super tribus sceleribus Iuda conuertam, vel transferam Israel (non sunt verba auctoris sed interpretis) & nota quod vbi in Biblia nostra est, conuertam, hic est, transferam; & est magis ad propositum eius. Et super quarto non transferam eos, quoniam venderunt iustum pro argento. Et nos Domine mi docemus secundū doctrinam, quod iste iustus fuit Ioseph filius Iacob, qui fuit venditus à fratribus in Aegypto. Et sic teneo ego: nisi quod sermo diuinus ponit istud peccatū

Rabb Sam.

8.

Amos

2.

Gen. 37.

In secundam Dominicam

venditionis quartum in numero scelerum Israel. Ipsi etiam Christiani, quibus Sanctorum librorum studium videtur esse traditum à Deo, respondent doctrinæ prædictæ, & dicunt quod primum in quatuor sceleribus Israel, est venditio Ioseph: & secundum scelus assignant adorationem vituli in Oreb: tertium scelus occisionem Prophetarum, propter quod fuimus captivi in Babylonia 70 annis, & dicunt quod quartum scelus Israel fuit venditio iusti, scilicet Iesu, qui ad literam fuit venditus post transmigracionem præfatam 70. annorum. & si nos volumus tenere præfatam doctrinam nostram, & respondere Christianis, oportet quod assignemus in Israel ante venditionem Ioseph varia scelera præcelsisse, ut ipsa venditio Ioseph sit quartum scelus. Sed hoc non poterimus sustinere, quia testimonium libri Genesim contra nos est, qui venditionem Ioseph ponit primum scelus filiorum Israel; & propheta Amos ponit expresse quartum scelus venditionem iusti, propter quod fuimus in captivitate de qua loquitur Deus comminans quod

non reducet nos ultra in terram promissionis, cum dicit. Et super quartum non transferam eos, quoniam vendiderunt iustum pro argento. Et manifestè apparet mihi quod nos super illo peccato quarto venditionis iusti, iustè sumus puniti, iam sunt mille anni, & ultra, in quo tempore nil proficimus inter gentes, nec est spes proficiendi amplius. Hactenus Rabbi Samuel.

Hæc autem omnia hic transferenda putavi, tum ad intelligentiam verborum Amos, tum vel maxime ut ex armamentarijs inimicorum possemus arma colligere, quibus & eorum posset perfidia argui, & vesania expugnari. Ad maiorem verò eorundem confusionem, quid Christus Dominus Ioanni responderit, audiamus. *Ite*, inquit, *renuntiate Ioanni, quæ audistis, & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, &c.* Hæc omnia Isaias prædixerat, ut patet ex c. 35. ubi loquens de primo aduentu Messiae sic ait. *Deus ipse veniet, & salvabit vos. Tunc subdit. Tunc aperiètur oculi*

Gen.
37:

Amos
1.

9.

C
fo

Isaias
35.

oculi cæcorum: aures surdorum patebunt: tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum, &c. Quæ omnia Ioannis discipuli viderunt, vt ex multorum testium turba, addito etiã præfati Rabbinii testimonio, Iudeorum perfidia damnaretur.

Et beatus, qui non fuerit scandalizatus in me. Agnoscamus, fratres, quantum diuinæ pietati debeamus: adeo enim Deus ipse erat pro nobis humiliandus, vt opus fuerit, visis tot signis discipulos Ioannis de crucis scâdalo admoneri; adeo, ait B. Chrysostomus, humiliatus est propter nos, vt erubescant homines talem, tantamque humiliationem Deo applicare, negentque ipsum ad infirma nostra descendisse. Hoc autem crucis scandalum non fideles, quibus honor est humilitas passionis, sed solum Iudei infideles pertulerunt. Vnde Gregor. in hæc verba, visis, inquit, tot signis, & virtutibus, non scandalizari quisquam poterat, sed admirari; infidelium tamen mens graue in Christo scandalum pertulit cum eum post tot miracula morientem vidit. Nos igitur, fratres, agnoscamus stultum nimis esse inde contra Dominum scandalum

sumere, vnde cum amplius diligere debemus, tantoque saluatorem dignius esse honorandum, quanto pro hominibus indigna suscepit id, quod nostra maximè interesset.

Oportebat hominem in cœlum eleuari, qui vt Deo fruere-
tur creatus est, hoc autem labore fieri saluatoris, & sudore, beata decreuerat trinitas; ideoque Dei filium misit in mundum humili veste indutum, laborique conuenientissima, hoc est humanitate, de qua Paulus habitu, inquit, inuentus vt homo. Sicut enim Deus Adamum primum, vili induit veste, & humili, laborique apta, nempe animantis pelle, quia ipsum Adamum miserat ad laborem, dicens, In sudore vultus tui vesceris pane tuo: eodem prorsus modo cum secundum Adamum mitteret in laborem, laboris vestem tradidit, humilem non festiuam, qualē requirebant, qui in eo scandalizati sunt cum viderunt in cruce laborantem. Tanta erat humanæ naturæ grauitas, ac pondus post peccatum, vt in cœlum moueri minime posset, nisi inde veniret filius Dei, indutusque esset in vtero Virginis veste la-

ad Phil.
lip. 2.

Gen.
3.

In secundam Dominicam

borantium, nempe humanitate in qua omnes laboramus; sicq; incumberet operi, sudaret, sanguinemque effunderet, quod fieri non poterat, nisi tali veste indueretur. Habet igitur homo in Christo multa, quæ possunt eius amorem conciliare, nihil autem de quo iure possit scandalizari.

11. Verius quidem scandalizari quisquam posset si Dei filium nec iniurijs affectum, nec verberibus cæsum audiret, nec crucis patibulum ascendisse, nec clavis confixum, & lancea vulneratum fuisse, cum à prophetis esset multo ante prædictum, fore ut Messias hæc omnia pateretur. Hanc ob causam Apostolus, quanvis gentibus stultum, Iudæis scandalum videretur, quod Autor vitæ pro hominibus pateretur, nunquam tamen destitit Christum crucifixum & gentibus, & Iudæis prædicare, sicut ipse 1. Cor. 1. se fecisse gloriatur. *Prædicamus, inquit, Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Existimabat enim nullam aliud inueniri posse efficacius argumentum, etiam ad probandam Christi diuinitatem, quam

ipsius passionem, & mortem, cum id de filio Dei multis fuisset ante temporibus non solum prophetatum, sed ante ipsam quoque legem, & prophetas figuratum, ut inferius ostendemus. Vnde ipsemet Christus Dominus, quærentibus ab eo pharisæis diuinitatis signum Matth. 12. nullum aliud dare voluit, nisi mortem ipsam, & passionem, qua erat ad patrem iturus. *Generatio, inquit, mala, & adultera signum querit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophete, &c.* Denique quanvis nullum aliud haberemus argumentum, sola Christi mors satis esset ad ipsius Christi diuinitatem comprobandam, atque ad gentium, Iudæorumque infidelitatem, & malitiam arguendam.

12. Ut igitur iam ostendamus Christi mortem non solum fuisse à prophetis prædictam, sed in lege quoque figuratam, considerandum nobis est sic se habere passionem Christi ad sacrâ Scripturam, sicut punctus circuli ad eius circumferentiam. Quæ admodum enim omnes lineæ rectæ ductæ à circumferentia in medio puncto vniuntur, omnesq; eundem punctum medium ostendunt:

Matth.
12.

12.

1. Cor.
1.

dunt: eodem ferme modo si attendamus ad circulum legaliū caeremoniarum, ad sacrificia patriarcharum, omnia tendunt ad vnum Christum crucifixum, ipsumque in cruce exaltatū pro mundi salute, velut indice ostēdunt. Cum Deus alloqui vellet Hieremiam, *Vade, inquit, in domum figuli, ibi audies verba mea: cum ergo domum figuli ingrederetur, Ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas, quod ipse faciebat de luto manibus suis; conuersusque fecit ex illo vas alterum, sicut placuerat in oculis eius ut faceret.* Vas illud, sicut ait Rufinus, figura fuit Christi mortui, & postea resuscitati: tota verō lex vetus tum naturalis, tum scripta veluti rota quædam fuit in qua vas illud erat formandum; itaque huius rotæ, hoc est legis, reuolutiones eò dirigebantur, ut vas illud diuinum prius quidem dissipatum, postea verō restitutum, formaretur.

In primis igitur sopor ille, quem Dominus immiserat in Adam, ut formaretur Eua ex eius costa, figuratiuè ostendebat fore ut Dominus Iesus, quē Apostolus vocauit secundum Adamum, in cruce mortis som-

no corriperetur, Ecclesiaque ex eius latere, vel ut altera Eua formaretur. Esset autem nobis vtile, hoc sæpius in memoriam reuocare; Ecclesiam scilicet charius Christo, quam Adamo Eua constituisse: Adamo namque suauiter dormiente, Eua producta est: Ecclesia vero non nisi Christo moriente.

Accipite secundam legis naturę veluti rotę reuolutionem, nempe mortem innocentis Abel; is enim cum Deo placuisset, non vero Caim frater eius, ab eodem inuidia tabescēte occisus est. Gen. 4. ob quam impietatem, ea sententia à Deo punitus est, ut vagus, & profugus esset, dum viueret super terrā. Quid clarius ad exprimendum Iudæorum inuidiam, ob quam fratrem suum innocentē Christum Dominum occiderūt? ob cuius sceleris infinitam impietatem. Iudæorum gens toto orbe terrarum vaga, & profuga hodie cernitur, sine lege, sine regē, sine sacerdotio, & sine sacrificio. Id, quod in pœnam tanti sceleris factum fuisse, ex sententia Rabbinī illius Samuelis Israelitæ, superius ostendimus.

Hier.
8.

13.

Gen.
4.

Gen.
2.

In secundam Dominicam

14
Gen.
22.
 Quod verò attinet ad legem scriptam, in ea maxime multæ præcesserūt figuræ Christi mortem, & passionem adumbrantes: quid enim aliud Isaac ligna portans ad montem ductus à patre immolandus, nisi Christum figuravit crucem sibi baiulantem, in qua tanquam in ara de se ipso erat Deo patri, pro mundi salute sacrificium oblaturus? Neq; obstat quod pro Isaac obtulit Abraham arietem, quem illi angelus hærentem cornibus demonstraui; id enim expressè Christi Domini utranque naturam adumbravit; humanam in ariete immolandâ, diuinâ verò in Isaac, in cuius diuinæ naturæ virtute Christus à mortuis erat resuscitandus. qua forte ratione,

Esaias
26.
 ut suprâ iam tetigimus, Isaias c. 26. Messiam non tantum agnū, sed Dominum etiam desiderabat dicens. *Emitte agnum dominatorem.* Agnum, ut posset immolari, Dominum, ut se ipsum posset ab inferis resuscitare. Adde Isaiam quoque prophetam meminisse montis filia Sion; ad montem, inquit, filia Sion: hoc est, montem Moriab, ubi Abraham alterum arietem, in huius nostri typum, ac figuram Deo litauit.

Ut autem hoc, quod dicimus euidentius appareat, notandum est, ex translatione septuaginta, quod attinet ad arietem hærentem cornibus, sic legendum esse.

Ecce aries unus detentus ex cornibus in arbore Sabec; hoc est in perplexitate spinarum: id enim significat Sabec. Addimus ex Procopio in cōmētarijs super Isaiam, in syriaca translatione sic legi. *Ecce aries unus pendens in arbore Sebec.* Ex cuius doctoris sententia aries ille apparuit instar ascendentis in arbore Sabec, nec tantum cornibus, sed manibus etiam innixus hæsit in illius arboris ramis, eaque figura Christum ascendentem in arborem Crucis, in ea pendentem, hærentemque expressè, ut vides, repræsentauit. Notandum est etiam hoc loco ex D. Athanasio lib. quæst. ad Antiochum. q. 98. ad misterium quoque spectare, quod, Sabec, interpretatur, remissio, quam Christus nobis per Crucem promeruit. Placita, inquit, Sabec, est veneranda Crux; iuxta hebræos videtur Sabec remissio esse; aries vero, qui in Sabec hærebat, quem pro Isaac Abraham holocaustum obtulit, figurauit Christum pro nobis in Cruce

Procc
pius.

15
Atha

im-

immolatum. Hæc Athanasius.

Ex quibus omnibus apparet luce clarius meridiana, nec Iudæos ex Christi morte iure scādalum pati, nec Christi fideles ad comprobendam eiisdē Christi diuinitatem, aliud habere potuisse efficacius argumentum, quam id de quo Iudæi scandalum patiuntur, cum id fuerit & à prophetis prædictum, & in lege in multis præfiguratum.

Illis autem abeuntibus cæpit Iesus dicere de Ioanne.

16 CVM Christus Dominus Baptistæ discipulis, operibus respondisset, *Euntes*, inquit, *renuntiate Ioanni, quæ audistis, & vidistis.* Illis autem abeuntibus, multa de eo cæpit laude dignissima prædicare. Id, quod Dominus fecisse videtur, tum vt vinculorum Ioannis gloriā inculcaret, tum vt omniū Christi fidelium mētibus infereret, quāta in laboribus propter Deū perpensis gloria contineatur; qua quidem ratione Paulus nō quod fuerit raptus vsque ad tertium cœlum, neque in sua electione ad apostolatū, sed vinculorum suorum sæpius men-

tionem faciens, gloriatur. Ad Ephes. 3. *Ego Paulus vinctus Christi,* & cap. 4. *Obsecro vos,* inquit, *ego vinctus in Domino.* & 2. ad Thim. 1. *Noli,* inquit, *erubescere testimoniū Domini nostri, neque me vinctum eius.* Super quibus verbis Chrysostomus homil. 16. ad Populum, *Magnum,* inquit, *Pauli oraculum, non principatus, & honoris nomen, sed vincula, & catenæ atq; vere magnum, multa ipsum alia splendidum faciunt: in cœlum rapti tertium; in paradysum ferri, verba audire ineffabilia; sed horum nihil posuit, sed pro omnibus catenam: hæc enim magis, quam illa illustrem reddebāt, &c.* Quare bene dixit, qui dixit. Malo esse Petrus vinctus, quam angelus soluens.

Siquis vero rationem quærat huius Pauli in vinculis suis gloriationis, cur nimirum tam frequenter de vinculis, nunquā verō de raptu in cœlum gloriatur, respondet D. Chrysostomus vbi suprā, *quia,* inquit, *hæc Domini quidem erant gratuita dona, illud verò erat serui tolerantia, & patientia indicium.* Consueverunt autem amantes illis magis affici, quæ pro amatis patiuntur, quā in beneficijs, quæ ab iisdem acce-

Eph.
3.

2. Ti-
mo. 1.

Chry-
sost.

In secundam Dominicam

perunt. Quæ fortè ratione Christus Dominus toties in Evangelio filius hominis voluit appellari, non verò filius Dei: quia scilicet in humanitate multa p hominibus, quos mirifice diligebat, patiebatur. Vide Chrysostomum homil. 5. de Iob. tomo primo.

17. Est etiam alia non contemnenda ratio ob quam tum Paulus in vinculis, tum cæteri Christi fideles possunt, & debent in suis calamitatibus gloriari: quia scilicet tunc tēporis, ut ait Chrysost. hom. 1. ad Populum, gloria, virtus, & potentia Dei ostēditur in hominibus adeo infirmis, quando videlicet difficultates, & tentationes, sola Dei gratia vincunt: roganti enim, inquit, Paulo ut auferretur ab eo stimulus carnis, respondit Dominus. Sufficit tibi Paule gratia mea: nam Virtus in infirmitate perficitur, hoc est, ostenditur, &c. Attendite modo, fratres, & videte virtutem in infirmitate perfectā. Quando, ut notavit D. Chrysostomus ubi supra, in carcerē in numeris susceptis verberibus deductus fuit Paulus, carceris custodem vinxit. In ligno erant pedes, in catenis manus, & car-

cer sub media nocte quatiebatur, ipsis Deum laudantibus. Cernis, inquit, quomodo ipsius Virtus in infirmitate perficitur? si fuisset solutus Paulus, & illud habitaculum concussisset, non fuisset mirandum, quod fiebat. Remaneat ergo vincētus Paulus, & commoveantur parietes undique, & solvantur compediti, ut magis evidēs sit Dei Virtus, dum per vincētum Paulum solvantur cæteri vincētī.

Adde aliud non mediocre bonum ex iusti humiliatione, iuxta illud Prophetæ Psal. 118. *Bonum mihi quia humiliasti me;* ne scilicet Dei servus de virtute possit inflari. Id, quod testatus est Paulus 2. Cor. 2. cum de se ipso sic ait. *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Sathanæ, qui me collaphizet, &c.* In quem locum Chrysostomus per angelum Sathanæ non dæmones, sed homines diabolo ministrantes intelligit; infideles, tyrannos, gentilesq; qui Paulum quotidie insequabantur.

Notandū est autem hoc signo voluisse Deum ut nothi à legitimis filiis discernerentur: illos enim demittit secundū de-

Chry
sost.

18.

Psal.
118.

2. Cor.

Hom.
1. ad
Pop.

fideria cordis eorum abeuntes in adinventionibus suis: hi vero hoc est legitimi, in præsenti vita laboribus exercentur. Quo argumēto utitur Paulus ad Hebræos 12. *tanquam filijs, inquit, offert se Deus vobis: quis enim filius, quem non corripit pater? quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis.* Hanc vero ob causam videtur Paulus Titū filium suum legitimum appellasse: quoniam scilicet multos sicut idem Paulus, propter fidē labores, & persecutiones tolerabat: etenim ubi nos legimus Ad Ti Tito dilecto filio, legitur in textu. 1. tu græco, legitimo filio.

Non sic autem impij non sic; sed tanquam taurus victimæ deuotus, cui permittitur errare libere, & vastare, quæ potest, vsque ad diē occisionis; id, quod Prouerb. cap. 7. expressum habemus. *Ducit eos, ait, tanquam ad victimam præparatos, & parcit eis malā ad libertatem.* Hierem. etiam 12. ubi primum sic Deum alloquitur. *Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus, qui præuariantur, & inique agunt? plantasti eos, & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt*

fructum: prope es tu ori eorum, & longe à renibus eorum. Tunc subdit. *Congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in diem occisionis.* Vbi notandum est ex Diuo Thoma 2.2. quæst. 122. quod in lege veteri ea dicebantur sanctificari, quæ applicabantur cultui diuino: Nūc igitur impij impinguantur, permittunturque libere vagari, ut in die occisionis, hoc est in die iudicij, vel mortis vniuscuiusq; mactentur in honorem iustitiæ diuinæ: cedit enim in Dei cultum, & gloriam tunc temporis huiusmodi punitio. Huc etiam spectat id, quod dicitur Osee cap. 4. *Quoniam sicut vacca lasciuens declinauit Israel: nunc pascet eos Dominus quasi agnum in latitudine.*

Hanc vero impiorum liberam vagationem Regius Vates in Psal. 72. pacem peccatorum appellauit, cum ait. *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, pacem peccatorum vides.* Cuius pacis rationem subdens ait. *Quia non est respectus vel ut legit beatus Augustinus, declinatio mortis eorum, & firmamentum in plaga eorum; in labore hominum non sunt, & cum homi-*

nibus

S. Th.

19.

Osee
c. 4.

Ps. 72.

In Dominicam secundam

Aug. *nibus non flagellabuntur; id, quod*
Aug. in hunc modum interpre-
tatur. *Iam, inquit, scio quare illi*
habent pacem, & florent in terra.
Quia morti eorum non est decli-
natio, id est, quia certa mors, &
æterna manet eis, quæ nec declinat
ab eis, nec ipsi declinare ab ea pos-
sunt. Et firmamentum in plaga eo-
rum, hoc est, non est temporale fla-
gellum eorum, sed firmum in sem-
piternum. Propter hæc ergo mala,
quæ eis æterna futura sunt, modo
in labore hominum non sunt, &
cum hominibus non flagellabuntur.

Iob 21 In lib. Iob. cap. 21. inter im-
piorum fælicitates numeratur
quod cito moriantur, nec lon-
ga infirmitate discrucientur, &
tabescant. *Ducunt, inquit, in bo-*
nis dies suos, & in puncto ad in-
fernũ descendunt: putabant enim
veteres pertinere ad fælicitatẽ
non longo morbo tabescere,
sed statim mori; id, quod etiam
Tren. 4. est perspicuum Trenorum cap.
4. ubi dicitur maiorem fuisse pe-
nam iniquitatis Ierusalem sub-
uersione Sodomorum; cuius rei
statim redditur ratio illis verbis.
Quæ subuersa est in momento. Ma-
ior est, inquit, iniquitas populi mei
peccato Sodomorum, quæ subuersa
est in momento. Quia videlicet

Ierusalem multo tempore passa
est obsidionem, & captiuitatẽ.
Vbi iniquitas sumitur pro pœ-
na iniquitatis. Idem confirmari
potest illis verbis Psal. 72. supra
citatis, *non est respectus morti eo-*
rum, & firmamentum in plaga eo-
rum, quæ sic vertit quidam ex
recentioribus ex hebræo. non
sunt ligamenta in morte eorum, &
sana est fortitudo eorum; hoc est,
non longa infirmitate detinen-
tur, sed moriuntur quasi sani, &
potentes viribus; quemadmo-
dum etiam transtulit, & expli-
cavit Sanctes Pagninus ex He-
bræo.

Hæc autem omnia obseruã-
da fuerunt, vt neque laboribus
attriti, animo cadat sciẽtes quod
tanquam legitimi filij sunt ad
regnum reseruati, neque, qui
in labore hominum non sunt
de libera viuendi potestate ex-
tollantur: quanuis Deus modo
prope esse videatur ori eorum,
adeo nihilominus longe est à
renibus eorum, vt eosdem sit
aliquando in diuinæ iustitiæ ho-
norem, extremo, æternoque
supplicio puniturus. Quare nec
Ioannes in vinculis, cum hæc
optime sciret potuit contrista-
ri, nec Herodes tyrannus regni
dia-

diademate coronatus, de regni gloria potuit superbire, & lætari. Qui igitur audit Baptistā in vinculis fuisse, agnoscat patrem, filium diligentem: qui vero audit Herodem impium, & tyrannum, regni tamen clauū tenentem, agnoscat taurum ad victimam reseruatum, & vaccam lasciuientem: *Rectus enim est Deus in omnibus vijs suis, & sanctus in omnibus operibus suis, vt impios reseruet ad pœnam, iustos ad gloriam.*

A N N O T A T I O N E S

I N I L L V D E V A N G E L I I

Ioannis cap. i.

*Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum
Tu quis es?*

Pro Dominica III. Aduentus.

Erissimam esse illā Spiritus Sancti sententiam in libr. Ecclesiast. cap. 7. *Melius est bonum nomē,*

quam vnguenta pretiosa, vel ex hoc intelligi potest, quod pharisæi hypocritæ, & virtutis inimici, eandem virtutem in Ioāne Baptista, vel inuiti, magni faciebant: ea est enim virtutis vis & pulchritudo, vt non solum iustos, & sanctos alliciat ad di-

ligendam, verum iniustos etiā, & impios compellat ad honorandam. Vnde Apostolus, 2. ad Cor. 3. iustorum vitam perfectam, vocat epistolam, quæ attrahit ad se omnium oculos, ad diligendum, & imitandum. Epistola, inquit, nostra vos estis, quæ scitur, & legitur ab omnibus: manifestati, quod epistola estis Christi ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei viui, nō in tabulis lapideis, sed in tabulis

Eccle
siast.
7.

X.

In tertiam Dominicam

cordis, &c. Lex Iesu Christi in libris est atramento scripta: in cordibus verò iustorum, spiritu Dei viui; & multo magis malos attrahit in cordibus scripta, quam in libris; ideoque Paulus in Domino gloriatur, quod habeat iam Christi legem in cordibus discipulorum scriptam, ad alliciendum Christi fideles ad sui amorem; impios verò, & infideles compellendos, si non ad amorem, saltem ad tribuendum pijs hominibus debitum honorem.

Chry
soft.
2.
Rom.
2.
Cor.
6.
Notandum verò est, ex Chry-
softomo hom. 71. in Ioannem,
fideles male viuentes in causa
esse vt gentiles in errorem per-
manentes, nomen Domini blas-
phemare non erubescant. *Iam-
pridem, inquit, doctrinam suam
damnassent, nisi vita nostra tra-
herentur: horum nos penas dabi-
mus, non solum eorum, quæ ipsi
commisimus, sed quorum autores
fuimus, vt Dei nomen blaspheme-
tur, &c.* hoc est, quod ait Apo-
stolus ad Romanos 2. *Nomen
Dei blasphematur per vos inter
gentes.* & 2. ad Cor. 6. *Adiuuan-
tes, inquit, exhortamur, ne inua-
cuum gratiam Dei recipiatis; ne-
mini dantes vllam offensionem,*

vt non vituperetur ministerium
nostrum, &c. Iure enim optimo
dicimur infidelibus dare offen-
sionem, & per nos nomen Dei
blasphematur; eiusque ministri
vituperatur ministerium, qui
cum voce confiteatur se nosce
Deum, factis eum negare non
erubescit. Vnde Chrysostomus
contemnitur, inquit, nomen Chri-
sti ab Ethnicis, & infidelibus, qui
videntes mala opera Christiano-
rum dicunt: *qualis est Deus Chri-
stianorum? non sustineret eos, nisi
consentiret malis actibus eorum.*
Quo sensu intellige id, quod
dixit Natham propheta ad re-
gem Dauid. 2. Reg. 11. *quia blas-
phemare fecisti inimicos Domini,*
&c. Hoc autem, charissimi, opor-
teret sæpius meminisse, vt so-
briè, & piè viuètes in hoc sæculo,
nemini demus vllam offensio-
nem, ex qua vituperare quis
possit ministerium nostrum, no-
menque Dei valeat ab infideli-
bus blasphemari.

Secundò notandum est ex
Apostolo 2. ad Cor. 2. non so-
lum ex malis operibus Christia-
norum, impios scandalizari, ve-
rum etiam esse aliquos ita pes-
simos, & inuidos, vt etiam bo-
na ipsorum fidelium opera, sint
illis

illis in ruinam. *Christi*, inquit, *bonus odor sumus in omni loco: alijs odor mortis in mortem; alijs autem odor vitæ in vitam.* Odor mortis in mortem dixit, vt animaduertit Theodor. quoniam vulturibus cadauera deuorantibus, suauitatem exhibent fæda corpora, vnguenta vero pretiosa afferunt pernitentem: eodem modo hominibus impijs, seque in peccatis volutantibus, vitiorum odor est suauissimus, grauis autem, & molesta Christi disciplina: quapropter & voluntariam mortem affert ipsis, sicut & vulturibus vnguenta pretiosa, ideo dixit, *alijs odor mortis in mortem.* Hoc sensu intellige illud Simeonis ad Virginem de puero IESV; Luc. 2. *Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum, cui contradicetur.* Similia scribit Paulus 1. ad Corint. 1. *Verbum, ait, crucis pereuntibus quidem stultitia est, ijs autem, qui salui fiunt, id est nobis, Dei virtus est.*

Ecce tam Ioannes Baptista, quam Christus Dominus in ruinam Iudæorum positus est, qui Christum noluerunt, quia erat & vita, & doctrina contrarius

operibus eorum, quemadmodum de ijsdem dicitur sapientia cap. 2. *Circunueniamus iustum quoniam inutilis est nobis: & contrarius est operibus nostris, & impropere nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinae nostræ.* Ioannem vero similiter nolebant, quia sanctum etiam, & innocentem experiebantur, quanuis vel inuiti eum summo honore dignum arbitrantur, Inuidia tamen Accensi interrogant, *Tu quis es?* vt eum caperent in sermone, ansamque haberent calumniandi: sicut enim lux est odiosa oculis ægris, sic bonorum vita iniquis: & sicut Moises postquã locutus est cum Domino in monte posuit velamen ante faciem suam, quia populus eum videre non poterat; sic mundus illum intueri non potest, qui in altitudine virtutũ cum Deo cõmunicat, sed falsis criminibus, & mendacijs illum nititur obscurare, vt possit intueri, quem ante non poterat ob virtutis splendorem: Neque enim (vt ait Petrus Crysológus) sic nubes solem, nox diem, quomodo mentem excæcat, & tenebrat inuidia. De cælo eiecit angelum; de paradiso

Sap. 2

4.

Petrus Chrysostomus

ho.

Annotationes in tertiam Dominicam

*hominem : ipsa primò tontamina-
uit terram humano sanguine : ipsa
germanos compulit venundare ger-
manum , atque ipsum Christi per-
uenit ad sanguinem, &c. Vnde D.
Ioan. Slotan. Ioānes Slotanus non minus le-
pidè, quam sapienter ait, quod
diabolus ut Christum interficeret
duos submisit nequissimos procu-
ratores, inuidiam scilicet, & aua-
ritiam. Hanc misit ad Iudam, illā
ad phariseos ; qua nocendi arte fa-
cile obtinuit, ut nemine contradi-
cente, Iesus Christus vel innocens
capite damnetur.*

*Hæc est illa pelsima fera , de
qua Iacob patriarcha dixit. Fera
pessima deuorauit filium meum Io-
seph. Gen. 37. Hierosolyma igitur,
quæ tanquam fera pelsima
filium Dei deuorare præsump-
serat , verosimile est voluisse
quoque seruum eius Baptistam
inuidiæ dētibus lacerare; ideoq;
ab Hierosolymis missi sunt sa-
cerdotes, & leuitæ ad Ioannem, ut
interrogarent eum. Tu quis es?*

Tu quis es? & cat.

5. **I**Nsana hæc est, atque super-
ba interrogatio. Tu quis es?
nec minus insolens occupatio
de alterius inquirere vita, alio-

rumque mores, & opera inue-
stigare: vnum enim de duobus
malis incurrere oportet eum,
qui alterius curat mores, vi-
tamque scrutari; vel superbiā,
vel inuidiam. Inuidiam incur-
rit si proximum laudabiliter vi-
uere comperiet: si autem vitio-
se, superbiam. Audi superbien-
tem phariseum cum ingressus
templum sic Dominum orauit.
Non sum, inquit, sicut cæteri ho-
minum, raptores, adulteri, auari,
&c. Qua etiam superbia locu-
tus est Nabal seruis David: di-
centibus enim illis, quodcumque
inuenerit manus tua de seruis tuis
& filio tuo David, respondit.
Quis est David, & quis est filius
Isai? hodie increuerunt serui, qui
fugiunt dominos suos. 1. Reg. 25.
Similiter, & philisthæus ille no-
mine Goliath, loquebatur con-
tra filios Israel. Numquid, inquit,
non ego sum philisthæus, & vos
serui Saul? eligite ex vobis virum,
& descēdat ad singulare certamē. 1. Reg. 17.
Audistis spiritum su-
perbientem in ijs, qui aliorum
solent vitam, & mores scrutari?
Videte modo quo pacto etiam
inuidiæ spiritu aguntur, maxi-
mè si aliorū virtute, operibusq;
præclaris se videant superari.

Mar-

Marco Euāgelista narrante didiscimus, quod prædicante Domino, & in synagoga docente, multi audientes admirabantur in doctrina eius, & dicebant. *Vnde huic hæc omnia, & quæ est sapientia, quæ data est ei, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? & quasi inuidentes dicebant. Nonne hic est Faber, filius Mariæ frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? nonne & sorores eius nobiscum sunt? & scandalizabantur in illo.*

6. Quod verò hæc, inuidia tabescentes dixerint, colligitur ex responsione Christi. *Non est, inquit, propheta sine honore, nisi in patria sua.* Euidētius verò colligitur ex Lucæ capite 4. Vbi sic ait. *& repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes, & surrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerunt illum usque ad supercilium montis, ut præcipitarent eum.*

Ecce vidimus quo modo aliorum vitam scrutantes, vel in superbiam incidunt, vel in inuidiam: hoc autem spiritu, superbiam scilicet, vel inuidiam, verisimile est Iudeos ad Ioannem sacerdotes misisse, & leuitas, ut interrogarent eum, *Tu quis es?*

Nos vero, fratres, quos debent facere aliena pericula cautos, non de alijs, tu quis es? sed de semetipso vnusquisque interroget, quis ego sum? sic enim non superbiam, sed humilitatis, non inuidiam, sed charitatis spiritu ducuntur, Domino placere cupientes. Meminerant filij Iacob fratris somnia, simulque quod à patre plus cæteris diligeretur, ideoque superbi, & inuidi dixerunt. *Ecce somniator venit, venite occidamus eum.* At vero Ioseph in Aegypto meminit tantum se esse fratrem, non vero quid fratres ante fuerint, fraternæ scilicet venditionis auctores; ideoque pacifice locutus est eis dicens, *nolite timere. Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Aegyptum.* Quasi diceret, nihili facio quod me vendidistis, sed quod frater vester sum. non cogito quales sitis, sed quis ego sum. Ideo nolite timere: caro enim, & frater vester ego sum.

Hanc eandem ob causam, iuxta expositionem beati Augustini saluator noster in cruce pro perfidis Iudeis patrem orabat. *Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Non enim

Gen.
37.Gen.
45.

7.

Luc.
13.

C enim

In tertiam Dominicam

enim, inquit, attendebat à quibus
 pariebatur, sed pro quibus morie-
 batur. Hoc est, non cogitabat
 quales essent ipsi Iudæi, nempe
 perfidi, inuidi, atque sacrilegi,
 sed quis, & qualis ipsemet Chri-
 stus esset, patiens, scilicet, & mi-
 sericors super malitia eorum.
 Meminerat tantum se esse illū,
 in quo Deus pater omniū no-
 strorum iniquitates posuerat:
 1. Pet. ideo nimirū vt ait Petrus Apo-
 2. stolus 1. Petri cap. 2. *Cum patere-
 tur non comminabitur: tradebat
 autem iudicanti se iniustē, qui pec-
 cata nostra ipse pertulit in corpore
 suo super lignum, vt peccatis mor-
 tui, iustitiā viuamus.* Cum igitur
 Christus Dominus hæc omnia
 in se ipso attendisset, obliuiscens
 Iudæorum perfidiam, dicebat.
 Pater ignosce illis, &c. Hoc ipsū
 8. pij homines curare solent ad
 exemplum Saluatoris, non obli-
 ti illius diuinæ sententiæ Eccle-
 siastici. 21. *Qui timet Dominum
 conuertetur ad cor suū.* Solet qui
 Eccl. 91. optimam habet domum liben-
 ter domi contineri, quia nihil
 foris est, quod ibi non habeat,
 alias enim domus sua cū foras
 exire cōpellit: sic peccator mala
 conscientia, tanquā mala domo
 torquetur, forasq; exit vt alienā
 inquirat.

Ego vox clamantis, &c. Mo-
 dus est loquēdi Hebræis vsi-
 tatissimus. Vox clamantis, hoc
 est, maximè clamans. Ezechie-
 9. Ezeo 3. dictum est prophetæ. Co-
 mede volumen istud; & viscera
 tua complebuntur. Id, quod Deus
 prophetæ præcepisse creditur,
 vt nobis innueret eos, quibus
 ex officio onus prædicationis
 incumbit, ita debere diuinis vo-
 cibus clamare, vt ea, quæ popu-
 lo annuntiauerit, ex ipsis visce-
 ribus magna cum vehementia,
 ingentiq; spiritu, & efficacia p-
 dire videātur. Qua ratione etiā
 Isaïæ. 39. præcipitur vt annun-
 tiatorus populo scelera eorum,
 11. 1. quasi tuba exaltet vocem suam.
 Oportet verò hanc Dei vocem
 exaltari, tum quia res agitur ma-
 ximi ponderis, & momenti, nē-
 pe salus animarum: tum etiam
 ob duritiam humani cordis: tū
 vel maximè quia peccator à
 Deo longissimè distat, & vt au-
 diat, clamore magno opus est.
 in cuius veritatis signum Chri-
 stus Iesus Lazarum resuscitatu-
 rus Ioan. 11. voce magna cla-
 mauit, *Lazare exi foras.*

Notandum est autem, quod
 sicut Deus clamare dicitur per
 suos prædicatores, vt exauditus
 ignos-

ignoscat; sic etiam peccata nostra dicuntur clamare, non quidem pro nobis sicut Deus, sed contra nos, nimirum ut puniamur iuxta illud Gen. 4. *Sanguis fratris tui Abel clamat ad me de terra.* & cap. 18. *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.* Ipse vero Deus adeo pius est, & misericors, ut non prius peccati clamorem audiat ad puniendum, quam nos, ipso vociferante, & ad veniam vocante, renuamus. Audi ipsum Prouerb. cap. 1. de nostra duritie conquærente. *Vocauit, inquit, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro videbo, & subsanabo, cum vobis id, quod timebatis euenerit. Qui autem me audierit, absque timore requiescet, &c.* Ex quibus verbis aperte constat, Deum non prius peccatorem deserere, quam ab eo deferatur.

Est autem maximè formidandum ijs, qui ad diuinam venire vocationem renuerunt, ne forte secundum duritiem cordis, & in pœnitentiâ, thesaurizent sibi

iram Dei in die iræ: solet enim Deus in perpetuum indurare eos, qui vocati venire contemnunt, sicut indurauit cor Pharaonis in Aegypto. Meminerint huiusmodi peccatores urbem Hierusalē non tantum propter scelera quibus se fœdauerat, euersam fuisse, quantum pro eo quod rennerit, vocante eam Domino ad pœnitentiam, quemadmodum Euāgelista attestare didiscimus cap. 19. vbi ait Christum Dominum hanc verbis Hierosolymæ in pœnitentiam, cordisq; duritiam fleuisse cum à longè eam aspiceret. *Videns, inquit, ciuitatem fleuit super eam, quia si cognouisses, & tu. &c. Venient, inquit, inimici in te, & circumdabunt te, &c. eò quod non cognoueris tēpus visitationis tuæ.* & Hierem. cap. 3. postquā Deus narrauit ingētia scelera Ierusalē, addit. *Et dixi cū fecissent hæc omnia, reuerrere ad me, & non est reuersa.* Et iterum Hier. c. 5. *indurauerunt, ait, facies suas super petram, & noluerunt reuer-* ti. Deniq; homines iuuij, & peccatis assueti, ita difficile contemruntur, ut ingeniosè Ouid. in 1. Methamorph. libro, finxisse videatur, eosdē post diluuiū generatos fuisse ex lapidibus iactis à

In tertiam Dominicam

Deucaleone, mulieres verò ex
eisdem iactis ab vxore eius Pyr
rha; à quibus dea Themis, roga
ta qua ratione posset genus ho
minum reparari, sic dixisse fer
tur. *Discedite templo,*

Ouid.
Meth.

Et velate caput, cunctasq; resoluite vestes:
Ossaq; post tergū magnę iactate parentis.

Quare fratres dilectissimi, ho
die si vocem Domini audieri
tis, nolite obdurare corda ve
stra; sed apprehendite oblatam
vobis à Domino disciplinam,
ne quando irascatur Dei benignitas, quæ modo vos ad poenitentiam adducit, & thesaurizantes vobis iram in die iræ, pereatis de via iusta, cum exarserit in breui ira eius. Nolite, inquam, obdurare corda vestra, ne quando vos illa maledictio comprehendat, de qua agitur in libro
Iob. cap. 41. *Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.* sicut enim multis ictibus incus non mollescit, sed quo plus malleo impetitur, eò durius redditur; in eundem modum inuenies homines, qui afflictionibus, quæ sepe sunt Dei vocationes, peiores efficiuntur: hi autem homines incus diaboli iure optimo appellantur.

Iob.
41.

Secundo obseruandum est in

eo, quod Ioannes ait. *Ego vox clamantis in deserto*; opus fuisse eum maxime clamare, quia homini loquebatur, qui inter cæteras Dei creaturas solus diuinæ voluntati resistere non erubescit: si enim cum cæteris ageret creaturis, nihil opus esset clamare, sed ad nutum eius omnes obedirent. Vnde in principio, quando creauit Deus cælum & terram. Solum dixit. *Fiat lux, & facta est lux. Fiat firmamentum, &c. ipse dixit, & facta sunt.* non clamauit, sed dixit, & facta sunt. Matth. quoq; 8. legimus, quod ascendente Christo in nauiculam cum discipulis, motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus; ipse vero imperauit mari, & ventis, & facta est tranquillitas magna: homines autem mirati sunt dicentes, qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?

13.

Matth.
8.

Est autem notatu dignissimum in huius rei confirmationem, id, quod contigit Moysi, & Aaron petentibus aquam populo sitienti in solitudine. Numer. cap. 20. Tolle, inquit, Dominus virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas, quod cum fecisset Moysi-

Numer.
20.

Moyses, eleuauit manū, percussaq; bis filice, egressæ sunt aquæ largissimè, ita vt populus biberet, & iumenta. Factum audiuius; iam mysterium in sequentibus verbis assignemus. Dixit Dominus ad Moysen, & Aaron, quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filiis Israel, non introduces hos populos in terram quam dabo eis. Ostende nobis, quæsumus, Domine Deus, in quo Moyses, & Aaron non tibi crediderunt, nec te sanctificare voluerunt coram filiis Israel? dixerat Deus, loquimini ad petram; Moyses vero credens fore vt petra facilius obediret percussa, noluit ad ipsam loqui, sicut præceperat Deus, sed percussit bis in filicem, vt exirent aquæ: Dominus autem voluit sanctificari coram populo, ostendens illi petræ obedientiam ad vocem ipsius, ideò ait ad Moysen. Quia non credidistis mihi, &c.

14. Cæterum illud hoc loco mirum videri debet, percussam videlicet filicem, Aquam populo dedisse contra ipsius filicis naturam: solet enim non aqua manare percussa filix, sed igne scintillare; ne tamen voluntati diuinæ obistere videretur co-

ram multitudine, bis percussa vnda manauit, ad confusionem hominum, qui indurantes faciem suam supra petram, nec Deum intus clamantem timent, nec hominem Dei nomine foris vociferantem reueretur: vere enim Ioānes ait, eorum duriciem arguens, Ego vox clamantis in deserto.

Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis.

Q Vanis Iudei nullum aliud haberent argumentum ad credendum, solo Ioannis testimonio tenebantur credere Christi doctrinæ. Id autem Saluator noster Ioan. 5. significauit dicens. *Vos misistis ad Ioā-* Ioā. 5.
nem, & testimonium perhibuit de
ritati. Ac si diceret, eius solum testimonio credere deberetis. Et confirmatur ex illo Ioan. 1. *Hic venit in testimonium, vt testi-* Ioā. 1.
monium perhiberet de lumine. Huius vero rei ea ratio assignari potest, quia opera Dei sunt perfecta, & quando ad munus aliquod destinat quempiam, dat ei omnia necessaria ad illud ob eundem. Dedit igitur Ioāni omnia necessaria ad reddendū de

In tertiam Dominicam

Christo sufficiens testimonium, alioquin, quid opus erat insufficienti testimonio, & fide non digno? & ideo Christus Ioan. 5. reprehendit tacite Iudæos, quod Ioannis testimonio fidem non habuerunt, ut ibi Chrysostomus homil. 39. & Cyrill. lib. 2. cap. 149. significarunt.

15. Accedit, ad Iudæorum condemnationem, quod sola Christi prædicatio prout ab illo fiebat, excluso Ioannis testimonio, & miraculis ipsius Christi, sufficiebat ad doctrinam ita suadendam, ut ad adhibendam sibi fidem prorsus obligaret; & in hoc sensu intelligendum est id, quod Christus Dominus Ioan. 15. dixit. *Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Vbi nulla mentione facta miraculorum, inexcusabiles appellat eos, qui sibi loquenti non crediderant; tanta erat vis, & efficacia verborum eius. Vnde Ioannes 4. Samaritana absque miraculis, propter solum Christi sermonem credidit, & postea multi dicebant mulieri, quia iam non propter tuam loquellam credimus: ipsi enim audimus, & sci-

mus quia hic est Saluator mundi. & tamen Christus ibi nulla miracula fecit.

Quare Ioannes Baptista interrogatus an esset Christus, respondit. *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.* Quasi diceret inexcusabiles estis, quia cum ipse Christus medius vestrum steterit, non solum prædicando, sed in confirmationem quoque doctrinæ miracula faciēdo, vos tamen vestra ipsorum malitia excæcati, nec ipsum solem in medio vestrum lucentem, agnoscere, & aspicere voluistis.

Hinc est, quod beatus Ambrosius explicans quisnam esset angelus ille, quem Ioan. in apocalypsi cap. 7. vidit habentem signum Dei viui, ascendentem ab ortu solis, existimat fuisse Christum, de quo scriptum est Isaie cap. 9. *Vocabitur nomen eius magni consilij angelus.* Hic ab ortu Solis ascendit, hoc est à semetipso: de quo Malach. capite quarto dicitur. *Vobis autem timentibus nomen meum orietur Sol iustitiæ: à se ipso ascendit, quia non ex concubitu viri carnem assumpsit, sed à semetipso, qui utique sibi carnem immaculatam ex carne Beatae Virginis procreavit.*

Sig.

Ioā. 5. Signum autē Dei viui est Christi diuinitas: nam in carne positus signum Dei viui habuit, quia ea opera gessit, quæ demonstrabant eum vnicum esse Dei filium; sicut ipse ait Ioan. 5. *Opera, quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me.* Hæc Ambr.

Gen. 41. Ruppertus etiam verba illa, habentem signum Dei viui, existimat de Christo esse intelligenda, quia ipse verbis, miraculisque palam fecit se verum, naturalemq; esse Dei filium. Vel habens sigillum Dei viui, intelligi potest, vt signum sit idem quod sigillum: quia pater omne iudicium dedit filio, & amplissimā potestatem in cælo, & in terra, vt omnia, quæ vellent, posset tanquam princeps eodē patris sigillo obsignare, & confirmare. Id, quod adumbratum est Gen. 41. in Ioseph, cui Pharao annulum suum dedit signatorium, vt pro se vniuersas provincias gubernaret. Et sicut fratres Ioseph reprehensione digni essent, si nō crederent viro tantæ auctoritatis dicenti. *Ego sum Ioseph frater vester*, sic Iudæi non credentes Christo, nulla excusatione digni sunt, cum tantæ esset au-

toritatis, & potentiae, vt ipsemet Ioannes, cui pharisæi diuinum honorem deferrebant, ad eorum confusionē dixerit. *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis, cuius ego non sum dignus solvere corrigam calceamentorum.*

Observandum est autem hoc loco ex Vgone Cardinali, Christum saluatorem nostrū in medio semper inueniri: est enim ipse in primis media, hoc est secūda ex tribus personis Sanctissimæ Trinitatis. Et Apoc. cap. 1. *Apoc. 17.* *vt Ioannes ibi cōmemorat. Ap- 17.* *paruit ei similis filio hominis in medio septem candelabrorum aureorum. media nocte natus est, dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet: in medio mundi patitur, hoc est in Hierusalem, quæ umbelicus terræ appellatur iuxta illud prophete Ezechielis 38. *Ezecl. 38.* *qui possidere capit, & esse habitator Umbelici terræ. Vnde & Psal. 73. Ps. 73.* *dicitur. Operatus est salutem in medio terræ. In medio duorum latronum crucifigitur. in medio discipulorum post resurrectionem stetit. Ioann. 20. ipse etiam de se dixit Matth. 18. Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorū.**

Annotationes in tertiam Dominicam

Leu. 26. Ponam, inquit, tabernaculū meū in medio vestri, ambulabo inter vos. Concinit illud Ezechielis

Ezec. 37. erit tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus; & scient gentes quia ego Dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio erum in perpetuum. Quod

quidem vaticinium impletum est in Christo, qui sanctificationem suam in medio Ecclesie posuit, ipseque in medio fidelium in ambulat, ut in omnem partem vim gratiæ suæ largiter diffundat. Et hæc sit prima ratio huius mysterij. Secunda ratio sit. Christus est in medio semper per amorem, & benevolentiam, qua omnes omnino complectitur: Nec obstat quod Petrum, & filios Zebedæi ad peculiaria quædam familiarius admitteret: ita enim hæc in reliquis apostolis tractandis, fouendisque compensabat, ut quilibet eorum in animum sibi posset inducere, neminem sibi à Christo anteferri: hinc enim orta est illa inter Apostolos contentio, quis eorum videretur esse maior. Marc. 9. & Luc. 22.

Uſque adeo Christus in me-

dio omnium erat per amoris, & benevolentiae signa, quæ modo vni, modo alteri exhibebat, ut nemo de beneficijs in alterū collatis cōquereretur; nemo alteri inuideret: quin potius quilibet eorum se plus amari, posset existimare. Hoc sanè fuit in medio esse discipulorum; quam in gubernando prudentiā prælati omnes deberēt, quoad eius fieri posset, æmulari: præstat enim amari, quam timeri, sicut monet D. Bernard. serm. 23. in cant. Discite, inquit, prælati, subditorum matres vos esse, non dominos: studete magis amari, quàm metui: suspendite verbera, producite verba, &c. Numerorum 11. præcepit Dominus Moysi ut populum suum nutricis more tractaret. cui ipse. Numquid ego concipi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi, porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantem?

Neque vero obstare debet quod ille similis filio hominis, qui apparuit Ioanni, Apocal. 1. in medio candelabrorum, seu erè egisse dicitur cum angelis Ecclesiarum, hoc est, cum episcopis: utrunque enim adhibendum est; & comitas seueritate

tem-

temperanda iuxta illud Iob. 29. *Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.* Id est, tanta erat grauitas vultus mei, vt si quando cum illis loquens riderem, adhuc tamen timerent, & reuerentiā seruarent. Hoc est enim, quod ait, *lux vultus mei non cadebat in terram*, seu, vt habetur in hebræo, *lucem vultus mei non abiciebant.* Id est, vultum meū lætum non contēnebant. Quā expositionem sic paucis amplectitur. D. Greg. libr. 20. Moral.

cap. 3. *Talis, inquit, debet esse dispensatio regiminis, vt qui præest ea se circa subditos mensura moderetur, quatenus & aridens timeri debeat, & iratus amari, & eum neque nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosū.* &c. Vnde est illud Psalm. 22. *Virga tua, & baculus tuus, ipseme consolata sunt: virga enim percutimur, & baculo sustentamur:* si ergo est districtio virgæ, quæ feriat, sit & consolatio baculi, quæ sustentet.

(.?.)

ANNOTATIONES

IN ILLVD LVCÆ III.

Factum est verbum Domini super Ioannem filium Zachariæ in deserto, & venit in omnem regionē Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Pro Dominica III. Aduentus.

Vid prædicaret Saluatoris præcursor, nisi probatissimam salutis medicinam? & quid præciperet vtilius magnus

de cœlo veniens medicus, magno, qui in terra iacebat ægroto, quam vt pœnitentiæ facilius reciperet, ad expellendam vitiorum febrem, qua (excepta pœ-

In quartam Dominicam

poenitentia) irremediabiliter peccator tenebatur? *factum est ergo Verbum Domini super Ioannem, & venit prædicans Baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.*

Primum igitur notandum, inquirendumq; occurrit, cur Deus ad suadendam Iudaico populo poenitentiam, tempus elegerit, quo Iudæorum imperium in quatuor erat principatus diuisum, quibus gentiles homines, imperij Romani nomine, dominabatur; id, quod in Iudæorum ignominiam cedebat? huic vero quaestioni respondendum est primò cum Gregorio Magno in Psal. 21. *In hoc saeculo, in-*

quit, despectus, & laboribus humiliatus, tanto celerius trahitur, quanto nihil habet in saeculo ubi delectetur. Nào tem cõusa, q̃lhe dè go sto? pois agora buscara a Deos.

2. Meminisse iuuabit cuiusdam fontis, qui in Syrenaica prouincia dicitur esse, eius naturæ, vt nocte media feruentem imittat aquã, in meridie vero frigidissimam. Tales, vt plurimum, sumus, sicut notauit Augustinus lib. 2. Euang. quæst. cap. 21. *Vr-*

Aug.

pote, qui in meridie prosperitatis tepescimus; in nocte vero afflictionis, igne diuini amoris inflamma-

mur; id, quod Esaias cap. 26. scire videtur, cum ait. Anima mea desiderauit te in nocte. Hinc est, quod B. Greg. Naz. oratione 17. ad illa verba Ps. 118. Bonum mihi quia humiliasti me; tales, inquit, imitantur Petrum saluatoris opem implorantem, cū iam in mari pene mergeretur: per dolorem namque se se Deo magis adiungunt, ac beneficiorum omnium actorem, per afflictionem sibi conciliant; penuriaque ipsa efficit, vt ad Deum, qui largiendi habet potestatem, nos conferamus. Et in hoc sensu intelligendum est id, quod dicitur in Psal. 57. Latabitur iustus cum viderit vindictam. non quod iustus de peccatoris punitione, & vindicta lætetur; sed de resipiscētia, quæ inde sequitur in peccatore. Qui sensus est D. Aug. sequentia verba, manus suas lauabit in sanguine peccatoris, simul cū D. Hieronymo, & Remigio ita explicatis, vt existiment iustum lauare manus suas in sanguine peccatoris idē esse, quod cautiorē fieri, cū videt eius sanguinē, id est, eū à Deo castigatū.

Hanc eandē expositionē secutus est D. Greg. lib. 18. moral. c. 13. *in peccatorum, inquit, morientium sanguine iusti lauant manus, quia dum*

Greg.
Mag.

6.
Bein. dum eorū poena conspicitur, conspi-
cientis vita mundatur. D. etiam
Bernard. serm. 8. in Ps. qui habi-
tat, Plane, inquit, non inquinabit
in sanguine manus, sed lauabit, ut
unde ille cruentus magis, inde iste
nitidior videatur: unde ille plus sor-
det, inde iste pulchrius elucescat.

ad poenitentiam traheretur, quā-
to tunc in regno suo, & patria
minus habebant in quo, ut ex
Gregorio diximus, possent de-
lectari: tunc enim facilius ho-
mines mouentur ad recogitan-
dos vitæ suæ annos in amari-
tudine animæ suæ.

3. Scio hanc expositionem non
esse literalem, sed mysticam: ad
literam enim in eo loco Psalmi,
significatur gaudiū, quo iusti de
malorum punitione in die vin-
dictæ, concipiēt, eò quod ex co-
rum punitione videāt Dei glo-
riam magis illustrari, ducta simi-
litudine à victoribus, qui in ho-
stium sanguine pedes tingere
solent: pro eo enim, quod nos
habemus, manus suas, ut notauit
quidā ex recentioribus, hebrai-
cè, plantas suas, habetur. Eo igitur
tempore factum est verbum
Domini super Ioannem Zachariæ
filiū in deserto, & venit in omnem
regionē Iordanis predicās baptis-
mū poenitentiæ in remissionē pecca-
torū, quando Iudæorū imperiū
erat in quatuor principatus di-
uisum gentilesq; principes Iu-
dæis dominabātor; quia ipsi Iu-
dæi tunc tēporis in patria sua
despecti, gentilibusq; imperio hu-
miliati, & attriti, tanto celerius
accipe iam huiusce veritatis
elegatissimum exemplū, ex lib. 32.
Exodi c. 32. cum enim populus
vitulū aureū, Moise absente, ado-
rasset, ut eosdē Moises ad poeni-
tentiam tanti sceleris adduceret,
qua mediante eis à Domino ve-
niā impetraret, vitulum, quem
adorauerāt cōtrivit, eiusq; pul-
uerē in aqua populo bibendum
præbuit, ut videntes quòd infir-
mum sibi Deū elegissent, à quo
liberari non poterant, cum nec
seipsū potuisset liberare, eo re-
lictō, poenitentia ducti ad Deū
patrum suorum reuerterentur,
qui eos posset à quacunque an-
gustia, & tribulatione liberare.

4. Ezechielis etiā c. 4. Ecce ego,
ait Dominus, contra baculū pa-
nis in Ierusalē, & comedent panē
in podere, & in solitudine, & aquā
in angustia, & in mensura bibent:
ut deficiente pane, & aqua corruat
unusquisque ad fratrem suum, &
contabescant in iniquitatibus suis.
Osee

In quartam Dominicam

Oseæ quoque cap. 2. Deus cō-
minatur sinagogæ (vt reuerta-
tur potius quam vt puniat) *Po-*
nam, inquit, eam in solitudinem in-
terficiam eam siti: & eodem ca-
pite, idcirco, inquit, reuertar, &
sumam frumentum in tempore suo
& vinum meum, & liberabo lanā
meam, & linum meum, quæ ope-
riebant ignominiam eius. Quo lo-
co Septuaginta pro, liberabo, au-
feram, transtulerunt, quo verbo
utitur Scriptura, cum quid ab
aliquo tanquam ab iniusto pos-
sessore postliminio reuocatur:
Gen. 13. Iacob ad vxores. *Deus*
13. *abstulit substantiam patris vestri,*
& dedit mihi. Detinentur enim
huiusmodi res à possessoribus
veluti inuitæ, & quæ ad dignos
se se transferre optant. Deus igi-
tur rebus istis solet possidentes
priuare, tum vt puniat, tum vt
ipsi possidentes ab illis destitu-
ti, amissaque spe, quam in ipsis
collocauerāt, ad Deum per pe-
nitentiam facilius reuertantur.

In verbo autē, *Reuertar*, no-
tanda est gratia præueniens: ait
6. enim Dominus se ultro reuer-
surum, nullisque exigentibus
meritis huius populi, medicinā
adhibet vt sanētur. Estque hoc
contra Pelagiorum hæresim di-

centium dari gratiam propter
merita præcedētia; solum enim
hic legimus demerita populi, vt
patebit totum cap. Oseæ perle-
gentibus; quem tamen populū
adhuc demerentem Dominus
Deus querit ad sanio rem men-
tem conuertere. Ecce in Euā-
gelio hodiernę dominicę audi-
uimus Lucam Euangelistā no-
bis proponentem Iudæorū reg-
num sub tot principibus diuisū,
in pœnam ipsius populi, iuxta
id, quod scriptum legimus Pro-
uerb. 28. *Propter peccata populi*
multi principes eius; id, quod ideo
à Deo factum credimus, vt ipsi
hac diuina punitione attriti, à
dijs alienis, qui eos à tanto sup-
plicio liberare non poterant, ad
verum Deum, qui tum hæc, tū
alia multa illis poterat flagella
inferre, peccati pœnites re-
uerterentur.

In deserto.

Notandum est hoc loco,
maximèq; verbi Dei præ-
dicatoribus obseruandū, quod
Ioannes erat in deserto pœni-
tentiam agens quauis inno-
cens, vt eandem postea mundo
annuntiaturus non solum vocibus,
vt multi infructuose faciūt,

ve-

verum etiam operibus prædicaret. Talis namque debet esse diuini Verbi annuntiator, ut de illo verissimè dicatur singulare illud Ecclesiæ encomium Cant.

Cant.
5.
Nisse.

cap. 5. *labia eius destillantia myrrham.* Quibus verbis iuxta expositionem Nysseni sponsa commendat labia dilecti sui non solum à veritate & bonitate doctrinæ, sed etiam à mortificatione; tunc enim, ut intelligit idem Gregorius, *guttur illius audientibus erit suauissimum, si quod ore prædicauit, studeat opere complere.* aliàs nihil proficiunt; imò plurimum obesse solent, sicut notauit D. Chrysostomus, sequentibus verbis. *Si non habueris, inquit, opera, non tantum loquens non profuisti, sed & potius læsisti. melius est tacere; quia opus mihi reddis, impossibile.*

Chry
sost.

8. Secundò obseruandum est, concionatoris munus esse dolore lapides viuos ex quibus cõstruitur Ecclesia Dei, iuxta illud Osee cap. 7. *propter hoc dolui in Prophetis.* Noli ergo esse mollis, sed ferreus ut possis dolare. Esto & tu talis, qualis fuisse dicitur Ioannes, super quem factum est Verbum Domini in deserto; non in palatio, nec in do-

Osee
7.

mibus regum mollibus vestitū, sed in deserto camelorum pelibus iadutum: non in vrbe ciuibus ambitiose stipatum, sed in deserto feris circumdatum: non in domo paterna, vel amicorū, splendidè epulantem, sed in deserto locustis, melleque syluestri vescentem, aqua vero fontium sitim extinguentem: talē enim decebat esse illum, qui vēturus erat *in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorū.*

Neque verò mirum videri debet, si dum Dei minister lapicide munus exequitur, quidquā ab ipsis lapidibus accipiat nocumenti. Lapidēs enim sunt; de quibus Ezechiel. 3. dicitur. *Domus Israel attrita fronte, & duro corde.* Quid ergo mirū si quando lapidis duritie lapicida lædatur? quod si non lædimur tundentes, in causa est, quia instrumentum est molle, vnde & materiæ facile cedat, necesse est. Meminerint huiusmodi, dictū esse in Ps. 2. *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* nempe rebelles, & indisciplinatos, & duos corde. In virga ferrea, hoc est inflexibili, quæ nemini cedat. tanquā vas

Eze.
3.

Psal. 2

In quartam Dominicam

Vas figuli confringes; in bonam partem accipiendum est: restorationem voluit significare: ut quemadmodum vas ex molli luto effectum nisi ad normam cadat, iterum frangitur, ut melius efformetur, sic Messias, de quo ibi est sermo, tum per se, tum per ministros suos debuerit gentes, destructa vana earum superstitione, ad fidei, morumque elegantiam traducere. Sic Hilarius, Aug. Theodor. & Chrysostomus hom. 4. ad baptizandos, locum istum intellexerunt.

9.
Chry
sost.

Aduertit autem Chrysostomus, quod cum destructio significatur, non per vas figuli, sed per vas fictile exprimi solet, id, quod ex cap. 19. Hieremiæ comprobatur: ubi cum extrema Hierosolymorum euersio prænuntiatur, iussus est propheta vas fictile in conspectu populi confringere; cum longe aliter accidisset quando spes salutis populo promittebatur: tunc enim missus est idem propheta ad domum figuli, ubi non vas figuli iam decoctum, sed argillam recentem cospexit, quæ eo præsentem, fuit in aliud vas elegantius efformata. Vnde subiungitur. *Numquid sicut figulus iste non potero vobis*

Hiere
m. 18

facere domus Israel? lege cap. 18. Hieremiæ. Ex quibus concludit Chrysostomus, quod cum Messias dicitur in Psal. 2. gentes confracturus tanquam vas figuli, in bonam partem accipiendum est, de conuersione videlicet gentium ad fidem, pulcherrimisque gratiarum ornamentis, quæ accepturæ erant, deposita superstitione, & impietate: qua ratione gentes confractæ, in vasa honoris pulcherrima euasissent.

Hanc igitur vasorum confractionem, verbi Dei ministri intendere debent, quanuis maxima sit resistentia ex parte eorum, scientes datam sibi à Deo inuolabilem ad hoc munus fortitudinem, ut constat ex cap. 3. Ezechielis, cui Dominus, *Ecce, inquit, dedi faciem tuam valentiorē faciebus eorum, & frontem tuam duriorē frontibus eorum: ut ad amantem, & silicem dedi faciem tuam, ne timeas eos, &c.* Id videtur significasse Baptista conferens se in desertum: prius enim gelu, æstuque vstus, & induratus est, quā ad concionandi munus vocaretur, ut nulli cederet potestati, neminemque timeret. regibus etiā diceret intrepidus, si opus esset. *non licet tibi, &c.*

Eze
3.

Secun-

10. Secundo contulit se Ioannes in desertum statim à pueritia, & innocens adhuc, vt doceret hanc poenitentiae partem, quæ in carnis maceratione consistit, necessariam esse tum peccatoribus ad satisfactionem, tum iustis, & innocentibus ad virtutis conseruationem: non aliter quàm caro recens, quæ non dom malum odorem concepit, sale cõdiri solet, ne corrumpatur.

Bern. Vt autem hæc poenitentiæ necessitas etiam in iustis hominibus, & innocentibus, magis innotescat, notandum est ex beato Bernardo, tẽpore antichristi tres futuras esse persecutiones. primam tyrannorum; secundam hæreticorum; tertiam voluptatum, & delectationum, quàm ait futuram esse magis periculosam, & totum fere Ecclesiæ corpus penetraturam. Et in persona ipsius Ecclesiæ dictum fuisse putat illud Isaia 38. *Ecce in pace amantudo mea amarissima.* Vnde Chrysoftomus ait, quod tormenta faciunt martyres, blandimenta vero Epicuros. Et fortè hæc erat illa persecutio, qua puer Ismael, Isaac filium Rebecce persequabatur, quemadmodum loquitur Apostolus ad Galat. 4. quemad-

modum, inquit, tunc is, qui secundum carnem natus est, persequetur eum, qui secundum spiritum, ita & nunc. Hanc vero persecutionem timebat Sara cum sic locuta est ad virum suum Abraham. *Eijce ancillam, & filium eius.*

Quid autem viderit Sara vt tantum sibi ab hac persecutione cauendum, fugiendumque putauerit, videamus. Vidit, ait sacer textus Gen. 21. *Ismaelẽ ludentẽ cũ Isaac.* Aliqui dicunt quod Ismael coge-
bat Isaac adorare imagines luteas, quas faciebat; per hoc autem docebat eum auerti à cultu vnius Dei, quod est maxima persecutio, cum maius malum sit inferre mortem spirituales, quam corporalem. Hoc autem Scriptura ludum appellauit, quia sub specie ludi hoc faciebat.

Quod si in re grauissima, propria licet interponere sententiam, suspicor e quidem aliquid minus honestum vidisse Saram in Ismaele, & idcirco eum eijciendum curauit. Quod si ita contigit, nulla maior persecutio esse potuit in Ismaele contra Isaac filium suum, meritoque vt eiceretur postulauit. Quo sensu Gen. 26. dicitur Abimelech vidisse *per se* nostram Abraham iocantem cũ Rebecca

Gen.
21.

11.

Gen.
26.

In quartam Dominicam

Abul. vxore sua. Accedit in confirma-
tionem, quod, vt ait Abulensis,
hoc loco vbi nos habemus, lu-
dentem, est vox hebreæ, *mesahet*,
quæ & ludentem, & coeuntem
significat. Potuit ergo Sara vi-
dere Ismaelē taliter ludere vo-
lentem, vt merito viro suo di-
xerit, *eijce ancillā, & filium eius*:
est enim hoc ex omnibus vitijs
vnum, quod sola fuga potest, &
separatione vitari. Vnde & Apo-
stolus 1. ad Cor. 6. ait. *Fugite for-
nicationem.* & Gen. 19. cum an-
geli vellent Loth ex infami illa
eripere ciuitate, vt fugeret mo-
nuerunt, ne prope urbem con-
sisteret consulentes. *Salua*, in-
quiunt, *animam tuam: noli respi-
cere post tergum: nec stes in omni
circa regione, sed in monte saluum
te fac.* Quibus verbis apertissi-
mè ostendunt, carnis vitia non
solum longissimè fugienda, sed
omnem omnino occasionē eui-
tandam: idcirco enim dicunt,
ne stes in omni circa regione. me-
rito igitur Sara virum suū coe-
git vt & Ismaelem eijceret, &
matrem, hoc est peccatum, &
occasionem, ne forte Isaac filius
eius, peccato posset fratris im-
pij contaminari. Qua etiam ra-
tione Ioannes Baptista ab ineū-

te ætate se contulit in eremum,
vt quasi à facie colubri fugeret pec-
catum; imò ibidem innocentem
carnem ieiunio, & cilicio ma-
cerabat, vt ostenderet hanc pœ-
nitentiæ virtutem etiam inno-
centibus esse necessariam, ne à
propria carne persecutionē vel
vt alter Isaac ab Ismaele, in sui-
dānationem, & interitum, quo-
tidie patiantur.

Audiuius, fratres, huius ma-
nifestum persecutionis nostræ
periculum; ecce ostendo vobis
ex Prouerbiorū capite primo,
vtile valdè, ac saluberrimū Spi-
ritus Sancti consilium. *Fili*, in-
quit, *si te lactauerint peccatores,
ne aquiescas eis.* Hoc est, si te
blanditijs deceiverint: Sic enim
accipiendum est lactandiverbū,
iuxta illud Osee cap. 2. *Ecce ego
lactabo eam, & ducam in solitu-
dinem, & loquar ad cor eius.* De-
cipere autem dicitur Deus ali-
cuius animam, quoad iudiciū,
& opinionem impiorum, cum
eam à terrenis voluptatibus, ad
amorē sui abducit: impij enim
insensatos eos arbitrantur, qui
terrena contemnentes, cœle-
stia concupiscunt.

Potius ergo debet vnusquisq;
animam suam odisse in hoc mū-
do

do iuxta Saluatoris sententiam
 Ioānis. 12. ne perdat eam in fu-
 turum, quā lactantibus acquies-
 cere peccatoribus, eandem ma-
 le amādo: qui enim, inquit, amat
 animam suam, perdet eam, qui ve-
 rò odit animam suam in hoc mun-
 do, in vitam æternam custodit eā:
 est enim, quēadmodum nota-
 uit beatus Augustinus, hominis
 in animam suam amor ut pereat,
 odium ne pereat. Si male, inquit,
 amaueris, tunc odisti, si verò bene
 oderis, tunc amasti. Felices, qui
 oderunt custodiendo, ne perderent
 amando. Licet autem homini
 huiusmodi inimicū odisse, hoc
 est animam, seu vitam suam de-
 litiosam, legique diuinæ peni-
 tus contrariam: hoc enim est,
 quod Salomon hominis vitam
 appellauit Ecclesiastes cap. 11.
 dicens, *Ne laudaueris hominem
 in vita sua.* Quibus verbis non
 vult ut hominem dum vixerit
 laudare quis non tentet; con-
 trarium enim Saluatorem no-
 strum fecisse legimus, cuius o-
 pera (ut ait Augustinus) sunt
 veluti exemplar, & norma re-
 ctissima, qua gubernari debe-
 mus: ipse autem Christus Ioan-
 nem Baptistam, Centurionem,
 Cananæam, & Nathanaelem,

cum adhuc viuerent, laudauit.
 Vult ergo Salomon ut homo
 non in vita sua, hoc est in pec-
 catis, moribusque perditis, iux-
 ta illud Osee cap. 13. *perditio
 tua Isreal.* Quando gula, luxu-
 ria, vel superbia in aliquo do-
 minatur, hæc est vita sua, in qua
 laudandus non est; cum verò
 patientia, mansuetudo, & cha-
 ritas in eo regnant, hæc non
 sua, sed aliena vita censenda
 est, nempe Christi. *Tantummo-
 dō, ait Osee, ex me auxilium
 tuum.* Quo sensu Apostolus ad
 Galatas. 2. *Vigo ego, inquit, iam
 non ego, viuit verò in me Chri-*
stus.

In ipsa ergo hominis vita,
 quæ aliena est, poteris hominē
 laudare: non autem in sua, quæ
 peccatrix est. Prædictam expo-
 sitionem didici ex beato Ber-
 nardo epistola 23. cum sic ha-
 bet. *Cum laudatur homo, in quo
 iam viuit non ipse, sed Christus,
 non in sua laudatur, sed in Christi
 vita: ac per hoc non laudatur con-
 tra sententiam, quæ prohibet lau-
 dare hominem in vita sua.* Hæc
 Bernardus. Ecce exposuimus
 quo sensu dictum sit, qui odit
 animam suam in hoc mundo in vi-
 tam æternam custodit eam.

D

Quod

Osee
13.

AdGa
lat. 2.

14.

Bern.

In quartam Dominicam

Quod si talem vitā Saluator noster docet odio habendam, multo magis ipsum oportet odisse peccatū, cuius ratione talis vita odio digna est: propter quod enim unumquodque tale, & illud magis, vt Philosophus ait.

Arist.
2. Po-
ster.

Vt vero hoc euidentius appareat, notandum est solum odiū, quo se homines inuicem prosequuntur, efficere posse vt alter alterū infestet, nulla habita ratione dignitatis, vel personæ; vnde B. Ambr. peccatum appellauit inimicū naturæ, non discernens inter angelicā & humanā, quia vtranque inuadens percussit, & prostrauit. Vnde etiā infert sanctus Doctor, regem David nūquam inimicum suum Saulem odio habuisse: cum enim posset eū occidere, non extendā, inquit,

1. Ro-
24.

manum in Dominum meum, quia Christus Domini est. 1. Reg. 24. Si non dilexisset, inquit, non fecisset. Te uel he respetto? pois não lhe quera mal. Neq; Iehu odio habuit Isabelem, quanuis eā iusserit precipitari. Id, quod ex eo colligitur, quod mortuam, sepeliendā curauit. Tendo respetto a ser filha de Rey. Ite, inquit, & sepelite maledictam illam, quia filia regis est. 4. Reg. 9. n. 33.

2. Ro-
29.

Contra verò apparuit odiū, quo Iesue quinq; a se victos reges prosequebatur, in eo quod ducibus ait. *Ponite pedes super colla regum istorum.* Iesue. 10. id, quod dicendum est de Ioab aduersus Absalon. 2. Reg. 18. iubente enim David, *seruate mihi puerum Absalon*, ipse tamē Ioab parui faciens regis imperium, tulit tres lanceas, cum vna tantū sufficeret, & infixit eas omnes in corde Absalon, nō tendo respetto a vida de hum principe, encomendado de seu pay. Iure ergo beatus Ambrosi. sciēs quod peccatum neminem suspiciat, inimicum naturæ illud appellauit, porq̃ a todos trata como tyranno, & inimigo que he. Vide te peccati tyrānidem in regem Acab. 3. Reg. 21. *Venundatus est*, inquit sacer textus, *vt faceret malum.* Vendidit autem illum diabolo pro vinea Naboth. quē admodum etiam David eidem diabolo venundatus est a concupiscentia sua pro vxore Vriq; & factus est vterque eidē captiuus, iuxta illud Pauli 2. ad Timoth. 2. *& resipiscant*, inquit, a diaboli laqueo, a quo captiui tenentur, ad ipsius voluntatem. Audiamus super hac re B. Augustinū Psal.

15.

Iesue
10.

2. Ro-
8. 10.

3. Ro-
8. 21.

2. ad
Tim.

2.

Ius
laty
33.

Psal. 77. ad illa verba, immisiones per angelos malos: in filiis, inquit, diffidentia, tanquam in suis mancipijs operatur diabolus, quemadmodum homines agunt per sua pecora, & agunt ea quocunque volunt. In hanc eandem sententiam D. Chrysostomus sic habet. Si semel peccantes obligauerimus nos operibus diaboli, iam nostra virtute euadere non possumus: sed sicut nautis fracto gubernaculo, non quo vult tedit, sed quo tempestas eam impellit, sic & homo perdita gratia a diabolo ducitur: & nisi Deus valida manu misericordiae soluerit illum, usque ad mortem in vinculis permanebit.

Similia scribit B. Anselm. in libro de similitudinibus c. 289. Sicut auicula, inquit, a puero capta per filum tenue uno pede tenetur, quae aduolare saepe nititur, sed tamen frustra, quia statim a puero retrahitur atque ita ludum, iocumque pueris praebet: sic iocatur diabolus cum multis, quos tenet irretitos, & pro sua voluntate in diuersa pertrahit.

Est & aliud intolerabile malum, quo peccatum perpetuo cruciat peccatores; remorsus scilicet, seu stimulus, quem vermem vocant doctores, quo peccator continuo flagellatur, iuxta illud Iuuenalis. *Diri sibi conscia facti.*

Mēs habet attonitos, & surdo verberare eedie Occultū quatiēte animū tortore flagellū.

Vt autem inimicus iste pessimus, hoc est peccatum adeo nobis infestum, ab omnibus insectetur, ac penitus destruat, quae ex illo proueniunt mala, sapientissime essent nobis in memoriā reuocanda: sic enim primus homo, ut videtur Theodoro, iussus est a Deo habitare in regione paradisi, ut ex recordatione loci, in culpa detestationem veniret. iussit, inquit, Dominus Adam agere in regione paradisi, ut pristinam vitam reuocans in memoriam, odio prosequeretur peccatum tanquam autorem vitae laboriosae.

Et venit in omnem regionem.

Iam verò quanta tyrannum hunc celeritate usque ad interitum eius persequi debeamus, sancti Euangelij verba nobis insinuare videntur. Factum est, inquit, Verbum Domini super Ioannem, & venit: hoc est cum primum Ioannes Dei verbum audiuit, nulla mora interposita, venit: docens quod in abiiciendo immanissimo tyranno, quauis mora est maxime periculosa, iuxta id, quod scriptum est, Ecclesiastici 5. *Ne tardes conuertere* Eccl.

In quartam Dominicam

ad Dominum; subito enim veniet ira Dei, & in tempore vindictæ disperdet te. Nouerat quidem præcursor Domini, de eodem verbo, cuius erat ipse præcursor scriptum esse apud Isaiam c. 8. *Voca nomen eius accelera, festina prædicari, ut significaret, quā esset festinaturus in debellādis peccatis. Nouerat in persona eiusdem verbi, dixisse regium Vatem Psalm. 39. in capite libri scriptū est de me, ut facerem voluntatem tuam; Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Voluntas verò Dei Patris erat ut filius eius veniret. Filius ergo eius hæc intelligens, quasi iā præcinctus ad diuinam voluntatem sine mora exequendam, tunc, inquit, Ecce venio. Eodē prorsus modo Ioannes, qui à Deo missus fuerat ut peccati regnum poenitentiae prædicatione destrueret, cum primum verbum Domini in deserto auribus eius intonuit, statim venit in omnem regionem Iordanis prædicans baptismum poenitentiae non tantum in remissionem, sed in destructionem quoque peccatorum.*

17.

Videte adhuc, fratres, quam Dominus noster discipulis

suis in peccatorū vulneribus curādis, cōmendauerit celeritatē. Luc. 10. *Nolite, inquit, portare sacculū, neque perā: & neminem per viā salutaueritis. Hoc est nullā faciatis moram: omnia prætermittite, quæ vos possunt in via detinere; neque colloquia miscatis cum his, quos in via offēderitis: adeo enim extrema est necessitas peccatoris in mortali existentis, ut differre ei remedium non liceat, ne punctum quidem temporis. In cuius figuram Elysæus 4. Reg. 4. mittens Gesei puerum suum cum baculo suo ad mortuum suscitandum, accinge, inquit, lumbos tuos & vade. Hoc est, præparate celeriter ad iter faciendum. Vade; si occurrerit tibi homo, ne salutes eum; si te salutauerit, ne respondeas ei. Nouit etiam peccator ille, qui dixit. Accelera ut eruas me. Quod si petas, vnde eruendus esset? respondet ipse iam gratulabundus quod liberatus sit; magna est misericordia tua Domine; quoniā eruisisti animam meam ex inferno inferiori. Psalm. 84. in inferno igitur esse videbatur, cum petijt liberari.*

Psalm. 84.

Notandū est autem pro maiori huius loci expositione eū, qui

qui in peccato mortali est, in inferno iam esse dici secundum præsentem iustitiam; ab huiusmodi ergo inferno propheta se liberatum fuisse lætatur; cuius beneficii gratia Deum à quo liberatus est gratulabundus alloquitur cum ait. *Magna est misericordia tua Domine, super me, quoniam liberaſti animam meam ex inferno inferiori.* Eſſet quidem hoc singulis vitę momentis cōsiderandum, ijs maximè, qui cū in mortali aliquo certissime se esse ſciant ducunt nihilominus in bonis dies ſuos, pro nihilo ducentes ſe in inferno iam eſſe pede culpæ, in proximo, vt in puncto, pede etiam poenæ ad infernum deſcendāt, extremo, æternoque ſupplicio cruciandi. Ne verò quis decipiatur Dei patientia abutens, meminerit ſcriptum eſſe. *Ne dixeris peccaui, & quid accidit mihi triſte? altiffimus enim eſt patiens redditor.* Accipe ergo illius conſilium, qui dixit. *Cras, inquis, faciam, ceſſaſque labitur hora. fac hodie: fugit hæc non redditura dies.*

Et venit in omnem regionem. Notanda eſt etiā hoc loco prōptiſſima, quæ Deo exhibenda eſt obedientia, cum aliquid no-

bis præcipit faciendum: id enim Deo eſſe gratiſſimum, Ioannes etiam Euangelista innuere videtur cum ait ſe vidille *turbam magnam ſtantem ſuper thronum Dei*, quaſi paratiſſimam ad nutum eius: id enim verbum, *ſtantem*, videtur ſignificare. Quam etiam ob cauſam Danielis cap. 7. millia millium dicuntur illi miniſtrare, & decies centena millia ante tronum Dei aſſiſtere; ſicut etiam ad idem ſignificandum, angeli ſolent depingi diſcalceati, & allati, quemadmodum docuit Dionyſius Areopag. cap. 15. de cæleſti hierarchia: debet enim obedientia eſſe alata, & diſcalceata, hoc eſt, ad executionē prōptiſſima. Quo ſenſu accipiendum eſt illud Pſal. 103. *Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis.* Id eſt, qui facit vt ij, quibus tanquam angelis vtitur, ſint inſtar ſpirituum, ideſt, ventorum, velociſſimi, & inſtar flammam ignis efficaces: hunc enim ſenſum reddit Paraphraſtes Caldaicus cum ita tranſtulit. *Qui facit angelos ſuos veloces ſicut vētum, & miniſtros ſuos fortes ſicut flammam ignis: nam accuſati uos illos, angelos, & miniſtros, con-*

Apac.
7.

Dan:
7.

Dion

Pſal:
103.

Parap
cald.

In quartam Dominicam

T. od. struendos esse à parte subiecti, Theodoretus, & Euthymius notauerunt, idque patere dicunt ex græco contextu propter præfixum articulum; eandemque lectionem secutus est Tertullianus 3. libr. contra Marcionem.

Greg. D. Greg. lib. 11. Moral. c. 3. quavis hom. 35. in Euang. cum D. Augustino literam aliter dispungat, sicut legenti facile patebit.

19. Quod si tibi durum videbitur Deo in cunctis, quæ præcipit incunctanter obedire, memineris ipsius Deivnicum filium pro nobis factum fuisse, & que ad mortem obedientem; imò, ut nota-

Leop. uit Leo papa, etiam post mortem obediens factus est: crucem enim ascendit Patris obedientia; nec ab illa descendere voluit sine licentia: hanc vero Ioseph ab Arimathæa obtinuit à Pilato, dicente Euangelista Ioanne c. 19. Rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathæa, ut tolleretur corpus Iesu de Cruce. Secundo memine-

Cryso log. ris, quod Petrus Chrysologus adnotauit, Deum scilicet, suum in nos amorem plus in aduersis, quam in prosperis ostendisse. Parum, inquit ille, esse credidit, si affectum suum erga nos præstando prospera, & non etiam aduersa su-

stinendo monstraret. Diuus etiam Bernardus ait, quod si necesse esset Deum pro creando homine dura perpeti, libenter pateretur: quia si pro homine peccatore dura pertulit, magis pro non dum nato, nec inimico pertulisset. Accedit id quod in hanc eandem sententiam scribit D. Anselmus. Vide, inquit, quantum seruum dilexit ante culpam, quem sic magnificauit post ruinam. Unde beatus August. in lib. Meditationum suarum sic exclamat. *Quis vnquam bone IESU, de tua misericordia diffidat, qui cum inimici essemus, redemisti nos in sanguine tuo, & reconciliasti nos Deo?* & in lib. de diligendo Deo cap. 6. sic habet. *Primum cogita o anima, quod aliquando non fueris, & ut esse inciperes, hoc Dei dono acceperis, & pro omnibus his nihil habes, quod retribuas, nisi tantum ut diligas: nam quod per dilectionem datum est, non melius quam per dilectionem rependi potest.* iam narrare incipiam quantum iste sponsus tuus, qui tam excellens apparuit cum te conderet, humiliari dignatus est, cum te repararet. magnum quidem est de Deo, quod esse me sentio opus eius, sed multo plus est, quod ipsum transisse video in pre-

20. pretium meum: quoniam tam copioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.

Videte ergo, fratres, quam verè Apostolus 1. ad Cor. 6. dixerit, non estis vestri. empti enim estis pretio magno. Si igitur serui sumus, nihil magnum, si Domini voluntatē faciamus, cui obedire tenemur. Quare ipse Dominus Luc. 17. consulit, quod cum fecerimus omnia, quæ nobis præcipiuntur, non multum fecisse putemus dicentes. Fecimus, quæ iussisti, serui inutiles sumus. Cæterum cum huiusmodi seruitus libera omnino sit (Deo enim liberè seruimus) non ca-

ret mercede sua apud Deum iuxta id, quod dixit pater familias vineæ procuratori. *Voca operarios, & redden illis mercedem laboris.* & Matth. 5. *Ecce merces vestra multa est in cælis.* & Gen. 24. *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* De qua etiam mercede loquitur Euangelista in præsentī Euangelio: postquā enim dixit factum fuisse verbū Domini super Ioannem, qui statim venit in omnem regionem Iordanis prædicans baptismum poenitentiae, refert ex Isaia tanquam mercedem vere poenitentium; & *videbit omnis caro salutare Dei.*

Matt.
5.
Gen.
24.

Pro Dominica in Septuagesima.

A N N O T A T I O N E S IN ILLVD MATTH. XX.

Quid hic statis tota die otiosi? &c. quæ sequuntur in contextu.

I. **E**X hodierna sacri Euangelij lectione, luce clariùs apparet, regnū cœlorū non otio, sed labore, & violentia comparari, sicut Christo docente didiscimus Matth. 11. *Regnū, inquit, cœlorū vim patitur,*

& violenti rapiunt illud. Posuit Deus hominem in paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum. In quo aperte docuit neminē posse illius torrētē voluptatis diuinæ potari, cœlestivè pane angelorum satiari,

Gen.
2.

Annotationes in Dominicam

nec in Dei tabernaculo habitare, nec denique in monte sancto eius requiescere, nisi in valle huius vitæ, otio valedicens, iustitiam operetur.

Chry
sost.

Audiamus Chrysostomum homilia 2. ad Populum. Propterea inquit, ab initio Deus homini laborem alligavit, non puniens, neque ipsum castigans, sed corrigens, & docens, quod quando sine labore vitam agebat Adam, à paradiso excidit: quando vero Paulus laborabat, raptus est usque ad tertium cælum. Merito igitur divina Scriptura Prouerb. 12. ait. Qui operatur terram suam satiabitur panibus: qui autem sectatur otium stultissimus est. Quam stultitiæ notam, damnumque otiositatis ut effugerent Sancti, noctes, diesque in vigilijs, orationibus, alijsque sanctis, & pijs operibus, ac labore manuum consumeabant. Legimus de Abbate Pamone, quod cum iam vellet extremum spiritum exhalare, ad aliorum doctrinam hæc dixerit. Ex quo veni in hanc solitudinem non recolome comedisse extra manuum mearum laborem, neque locutum fuisse sermonem, cuius me postea pœniteret, & sic vado ad Dominum, quomodo, qui nec initium seruien-

Prou.
12.

di Deo adhuc fecerim. Hæc ille ad nostram confusionem.

Ezechielis etiam cap. 16. assignatur causa iniquitatis Sodomorum, eorundemque euerfionis, saturitas, & otium. Hæc fuit, iniquitas Sodomæ sororis tuæ: superbia, saturitas panis, & abundantia; & otium ipsius, & filiarum eius. & quidem, ut B. Bernardus expendit, malorum omnium tentationum causa, est otium: est enim verissimum id, quod quidam dixit; esse videlicet tres optimas matres, ex quibus tres pessimi gignuntur filij. Hæ sunt veritas, affabilitas, & pax. Veritas odium parit: affabilitas contemp- tum, ex pace vero otium generatur, multo perniciosius ipso bello: pax enim confirmatur ex bello; in otio vero non perinde cares periculo, ni bello laceffaris. Ut autem hoc fiat manifestum, notandum est id, quod refert beatus Aug. lib. 1. de Ciuitate Dei cap. 30. fuisse scilicet non parvam in senatu Romano controuersiam, expediret ne Carthaginem destrui, an conseruari? Porcius Cato cum suis sequacibus, instabat euertendam esse ciuitatem, ne quotidie Romani belli periculis, & incom-

2.
Eze
16.

Aug.

modis

modis affligerentur: contra vero Scipio Nasica Carthaginem minime delendam affirmabat, ne cum amicis Romani inciperent dissidere, si prorsus deessent inimici; id, quod re ipsa postea compertum est: remoto enim Carthaginis metu, sublataque imperij æmula, non gradu, sed præcipiti cursu, à virtute descitum, ad vitia transcursum, vetus disciplina deserta, noua inducta, in somnum à vigilijs, Ab armis ad voluptates, à negotijs in otium conuersa est ciuitas Romana. Quamobrem, ut ait Laurentius Iustinianus, noluit Deus euertere Amorrhæos, & Chananeos, cæterasque finitimas nationes ne scilicet Israelitæ ignauitæ tabescerent, seq; ipsos prauis moribus, gladijsque consumerent. Sic enim dicitur Exod. 23. *Non eiciam eos à facie tua anno vno, ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestie; hoc est vitia, seu vitiosi, ut interpretatur Diuus Hieronymus in cap. 38. Ezechielis.*

Ex supra dictis satis constat iure optimo patrem familias otiosos euangelicis verbis reprehendisse cum dixit. *Quid hic sta*

tis tota die otiosi? Merito reprehenditur otiosus primo, quia vnumquodque est propter suam operationem; ita ut si operari desinat, gratis videatur esse in hoc mûdo, atque in vanum accepisse animam suam; & ex cõsequenti, iuxta dictum Prophetæ in Psal. 23. nec ascendere poterit in montem Domini, nec in loco sancto eius habitare. Secundo iure arguitur otiosus, quia in hoc est maximè dissimilis Deo, cui adeò est naturale operari, ut iam Deus non esset si desineret operari. Vnde & Christus Dominus Iudæis ægre ferentibus quod paraliticum sabbato curauerit, respondit. *Pater meus vsque modo operatur, & ego operor.* Ioan. 5. quasi diceret. Impossibile est patrem, vel filium in aliquo temporis momento non operari, ne dum sabbato. Ex quibus verbis vtrâque personam, hoc est, & patrem, & filium eius vnigenitum Christum Dominum esse Deum euidenter sequitur, cum Deus, qui omnia potest, non possit non semper operari. Vnde in lib. 3. Regum, cum in pactum venerit Elias cum sacerdotibus Baal, ut cuius sacrificium consumeretur igne

Ps. 23.

Ioan. 5.

3. Reg. 18.

Annotationes in Dominicam

igné de coelo misso, illius Deus esset adorandus, clamantibus illis magnis vocibus, ait Elias.

Clamate voce maiori; Deus enim vester, aut forsitan loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere, aut certè dormit, vt excitetur. Hac

4. namque Ironia Elias diuinitati Baal illudere videbatur, cum Deus nec dormire possit, nec ab operatione cessare. Ait ergo paterfamilias. *Quid hîc statis tota die otiosi?* hoc est, cum Deus hominem creauerit ad imaginem, & similitudinem suam, eundemque in paradiso collocauerit, vt operaretur, & custodiret illum, quid hîc stantes otiosi dissimiles Deo, vos ipsos excluditis à paradisi gaudijs, quæ otio amittuntur, & labore cõ-

Seuerian.

parantur? Notandum est autem ex Seueriano; cum dicitur homo à Deo positus in paradiso voluptatis, vt custodiret illum, pronomen, illum, referendum esse non ad paradysum, sed ad hominem, vt sit sensus. Posuit Deus hominem in paradiso, vt operaretur, & custodiret ipsum hominem, scilicet operando. Ex quo iam vides otiositatẽ in homine adeò perniciosam esse, vt neque Deus ipse voluerit homi-

nem in paradiso custodire, nisi laborantem. Tam certa est à perdição do ocioso, que tem Deos por perdido o tempo, q se gastasse em o guardar.

5.

Ite & vos in vineam meam, &c.

Homo nascitur ad laborem, sicut dicitur Iob capite 5. vbi al-

Iob, 5.

ludere videtur Eliphaz, cuius hæc sunt verba, ad illam sententiam, qua Deus, vt habemus Ge-

Geni.

nes, 3. Adami peccatum punitum esse voluit; *Maledicta, inquit, terra in opere tuo, &c. In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Sensus igitur verborum Eliphaz, iuxta Chrysostomi sententiam, talis esse potest, vt sit similitudo in eo posita, quod homo nequeat subterfugere laborem cum non sit è genere volucrum, quæ volatu sibi consulant, & vincunt laqueorum, vitæque discrimina: iuxta quod scribitur

Prouerb. 1. *Frustra iacitur rete ante oculos penetratorum.* & Osee

Prou. 1.

c. 11. *auolabunt quasi auis in Aegypto.* ait ergo Eliphaz homo frustra tentabit ærumnis, atque laboribus, & mille casuum laqueis se subducere: non enim poterit auolare, neq; omnino euadere.

Gregorius verò lib. 6. Moral. cap. 6. alacritatem quandam, & pati-

Greg.

patientis animi constantiam in
sustinendis laboribus, in verbis
illis imperari existimat. Homo,
inquit, alacriter se dedat patientiæ,
& conuolet ad recipiendos labores
sicut avis naturali quadam volup-
tate volatui se committit. Hoc sē-
su intelligendus est Apostolus
1. ad Timoth. 6. cum eidem ita
præcipit. *Sectare patientiam, mā-
suetudinem, &c.* Verbo enim, se-
ctandi, vehementia, studium, &
alacritas importatur. Quasi di-
xerit, cum videris sustententia,
patientiaque materiā, conuola
ad illam: arripe; tibi ē manibus
elabi ne permittas. Similem in
voce sectandi, aut sectatoris, vim
agnouit Chrysostomus ad Ti-
tum. 2. ad illa verba Pauli, *qui
dedit semetipsum, ut mundaret sibi
populum acceptabilem sectatorem
bonorum operum.* Sectatorē, ait
Chrysost. hoc est magna cum ala-
crite, atque ingenti studio, & ani-
mo, virtutis opera capescētem; qua
in re vehementia quædam adsit,
necesse est. Hæc Chrysostomus.
Agnoscat etiam Greg. nescio
quid cum volatu coniunctum,
in illis verbis Pauli 2. ad Cor. 4.
licet is, qui foris est, noster homo
corrumpatur, tamen is, qui intus
est renouatur de die in diem, quia,

inquit Greg. inde mēs ad summa
euolat, unde caro in infimis durius
laborat. & Chrysostomus eo lo-
co sic rogat. *Quo pacto renoua-
tur?* respōdet. *fide, spē, animi prop-
titudine.* D. Ambrosius addit. *Anima ope futuri præmij renoua-
tur; & corpori corruptio hæc profi-
cit ad immortalitatē merito animæ.*
Igitur hæc quoq; sententia hinc
consurgit, homo nascitur ad la-
borem, & avis ad volatū; utriq;
vero finis vltimus, aut victus,
aut vitæ fælicitas est. Homini
ergo labor non est finis, sed me-
dium ad victum, & vitæ tran-
quillitatē comparandā, sicut aui
volatus finis non est, sed instru-
mentū à natura datū, quo præ-
dā, & victū conquirere possit.
Ergo homo patienter quidquid
laboris est ferat, quo melius ad
futuræ vitæ præmia possit euo-
lare. Ad hæc vero præmia inui-
tamur à Christo Dño cum sub
parabola vineæ etiā otiosis ope-
rarijs ait. *Itē & vos in vineā meā.*

Quo loco diligētē observā-
dum est non nisi per patientiā,
& laborem nos posse ad beati-
tudinē euolare. Cū audis, euo-
lare, fatearis oportet quanti sit
patientia virtus facienda: ea e-
nim sola, velut quibusdam alis,
hoc

Chry-
sost.

Amb.

7.

Patiē-
tia qu
anti sit
facien
da.

Annotationes in Dominicam

hoc est laborum, & ærumnarū pennis subuehimur in sublime; neque solum per patiētiā sensim, & pederentim ad superna gaudia accedimus iuxta illud
 Psal. 124. *Euntes ibant, & flebāt mittentes semina sua:* (nam illa eūdi repetitione peculiaris quidam affectus, & in ambulando ratio conueniens lugētibus significatur) sed etiam paulo celerius, & alacrius, more gaudētium, cum scriptum sit; *ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliā pati.* Currimus etiam per patientiam, sicut ait Paulus ad Hebr. 12. *per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.* Mirabilis hæc celeritas, qua in superna conscendimus, non cursu tantum, sed volatu pernicissimo, renouati (vt Paulus loquitur) sicut aquila nouis pennis nouarum pænarum. In hanc sententiam dictum legimus in Psalm. 15. *Sanctis, qui in terra sunt eius, mirificauit omnes volūtates meas in eis; multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.* Nam in quibus Deus beneplaciti sui, & charitatis voluntatē declarat, multiplicatque infir-

mitates laborū, persecutiones, ærumnas, hi accelerant ad superna, & ad cursum gloriose cōficiendum. Vnde Apocal. 12. cū adest draco deuorare, & persecutionis virus euomere paratus; *data sunt mulieri, hoc est Ecclesiæ, & fidelibus, alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in desertum lucum suum, sibi paratū à Deo.*

Neque tamē desunt, qui huiusmodi cursum, imō & volatū in patriam retardare, & impedire conantur, aeræ scilicet potestates, seu spiritus maligni, qui Christi fidelibus patientiæ alis ad beatitudinem euolantibus tanquam aues molestissimæ non desinunt inuolitare. In quā sententiam nonnulli etiam exponunt verba illa Eliphaz supra citata, videlicet. *homo nascitur ad laborem, & quis ad volandum;* in hoc sensu. Homo ad operādi, & laborandi molestiam, & lassitudinem natus est, & insuper circa illum circūuolant mala, & aues molestissimæ illius capiti inuolitant; nempe nequissimi spiritus, qui volucres cœli Lucæ 8. à Christo Domino appellantur. Similis videtur illa sententia, qua Saluator noster discipulos sic alloquitur Mat. 26

Ora-

Mat.
26.

8.
Apo
12.

9

Pl.

Lu
10.

Matt. 26. *Orate ut non intretis in tentationem: spiritus quidem promptus est, caro autem infirma: hoc est ad carnis infirmitatem accedit spiritus inimici promptitudo, celeritas, astutia, studium nocendi; atque ex utroque ingens mortalibus periculum non potest non imminere.*

9. *Ceterum maligni huius spiritus insidias, promptitudinem astutiam, nocendique studium à Christi fidelibus posse conculcari, constat ex illis verbis Psal. 90. Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Id, quod etiam ipsemet Christus Dominus septuaginta duoduo discipulis reuertentibus cum gaudio, & dicentibus: Domine etiam demonia subiiciuntur nobis; respondit: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Vbi notandum est demones comparari serpentibus, qui venenum habent in ore, & scorpionibus, qui in cauda; quia actionem bonam & in principio, & in fine corrumpere, depravareque moliuntur: in principio quidem intentionem vitiando, in fine autem inanem gloriam suggerendo.*

Non est prætereundus locus ille Genes. 3. cum dictum est ad serpentem. *Ipsa observabit caput tuum, & tu calcaneum eius. Quæ locum expendens Greg. lib. 1. Moral. cap. 38. Caput, inquit, serpentis observare, est initia suggestionis aspicere, & manus sollicitæ considerationis à cordis aditu funditus extirpare; qui tamen cum ab initio deprehenditur, percutere calcaneum molitur, quia & si suggestionem primam intentionem non percutit, decipere tendit in fine. Hæc Gregorius. Imò cum neq; in exordio tentationis ferit, nec in itinere actionis intercipit, duriores in fine laqueos tendit, quos fini suo appositos testatur regius Vates dicens in Psal. 55. *Ipsi calcaneum meum observabunt. Quia enim in calcaneo finis est corporis; quid per calcaneum nisi terminus significatur actionis?**

Neque verò solum fini actionis, sed multo etiam magis in fine vitæ demon instar scorpionis, cauda sua infidiatur: quo sensu intellige illud Psalm. 48. *Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circundabit me.* Hoc est. Si quæris cur timere debeam in die iudicii; dico quod in causa

Annotationes in Dominicam

sa est, iniquitas in fine vitæ suscepta. Cum autē propheta calcaneum nominavit, ad serpentem alludit; qui Gen. 3. mulieris calcaneum dicitur observare.

Aug. Observandum est autem ex D. August. commentario prædicti Psal. non tam nobis timendum esse à die iudicii, quam à die mortis: sic enim ille locum præallegatum intelligit, quasi dixerit regius Vates. Cur timebo à die iudicii, si ex iniquitate calcanei mei, id est, malo vitæ meæ fine, malitia, & acerbitas illius diei pendet? modo igitur, inquit, homines provideant sibi, vitent iniquitatem calcanei sui, in calcaneo enim quisque labitur: etenim à Deo dictum est serpenti: ipsa tuum observabit caput, & tu eius observabis calcaneum. Si diabolus calcaneum tuum observat, ut te deiiciat, tu caput illius observa. Caput illius initium malæ suggestionis est: quando incipit mala suggerere, tunc repelle antequam surgat delectatio, & sequatur consensus, atque adeò non apprehendet ille caput tuum. Vides ergo ex sententia Augustini dæmonem instar serpēis, calcaneo insidiari, id est tum finē actionis, tum extremū vitæ tēpus observare, quod idē

est, atq; scorpionē esse nō ore, sed cauda ferientē: in cuius rei typum Amalec extremā hebræi exercitus partē aggressus est, ut dicitur Deut. 25. *Memento, quæ fecerit tibi Amalec in via quādo egrediebaris in Aegypto; quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis tui, qui lassiores videbāt, ceciderit.* Sic enim dæmon extremas vitæ nostræ actiones, quasi iā viribus defectas, & præ senectute, & corporis infirmitate languētes, vehementius aggredi cōsuevit.

Vigilandum itaque nobis est semper, & sine intermissione orandum, quemadmodū Apostolis dormientibus, Christus Dominus præcepit, ne in tentationem intrarent: malo enim nostro sæpenumero, & carnis infirmitatem, & spiritus, hoc est diaboli promptitudinem experimur. quanti verò nostra interest vigilare, satis ostenditur ex magna patrisfamilias sollicitudine, & vigilantia in quærendis operarijs: exijt enim primo mane conducere operarios, sciens quod aduersarius noster diabolus, neque dormire, neque dormire vnquam potest, sed circuit semper quærens, quem possit dormientem, hoc est otiosum de-

Deut.
25.

11.

G

12

deuorare. Quamobrem paterfamilias, eos, quos inuenit tota die otiosos increpauit, misitque eos nihilominus in vineam suā nō gratis laboraturos, sed mercede conductos: sunt enim sicut mercenarij dies hominis (vt dicitur Iob. 7.) non licet autem mercenario, vel minimam diei partem transigere otiosam, ne dum totam diem eodem prorsus modo dum luce huius vitæ fruimur, nulla nobis requies expectanda est, sed incessanter, & indefessè laborandum.

Greg. In eo autem quod hominis vita mercenarij similis esse dicitur, ad laborantium consolationem, obseruandum est ex Gregorio eodem loco, quod quemadmodum mercenarius, dum in alieno solo laborat, mercedem tamen lucratur: sic nos cum in alieno, id est, ad Dei gloriam, & proximi utilitatem incumbimus, nostrā rem agimus, & quod plus laboris impendimus, & super impendimus, plus quoque sumus præmij percepturi. Vnde in Euāgelio dicitur. *Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis.*

12. Cum Apostolus dicat quod Deus nō ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum miseri-

cordiam saluos nos fecit; quid est quod paterfamilias quasi debitam mercedē soluturus, operarijs dixit, *quod iustum fuerit dabo vobis?* & infra; *redde, inquit, illis mercedē laboris;* id quod etiam ostenditur Gen. c. 24. cum sic ^{Gen. 24.} Deus Abraham seruum suū alloquitur. *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Sapientia etiam cap. 5. apud Domi- Sap. 5. num est merces eorum. & cap. 10. reddet iustis mercedem laborum.* Denique quotiescunque loquitur de præmio seruientium sibi, mercedem vocat quasi de rigore iustitiæ deberetur.

Nihilominus tamē certissimū est Deum nemini quidquam debere, cum sit Dominus omnium: siue enim morimur, siue viuimus Domini sumus; & vt serui Domini laborare debemus nullius pretij solutionē, laborisq; mercedē expectātes; possetq; paterfamilias quatenus personā Dei agere videtur, vt laborantium opera in vineæ cultura, nullam reddēs illis mercedē pro labore sibi impenso nisi prius cū eisdē de mercede persoluēda pacisci vellet. Verum quia facta conuentione ex denario diurno, misit eos in vineam, ideo vocans procuratorem

Annotationes in Dominicam

torem ait illi. *Voca operarios, & redde illis mercedem laboris: nimirum ex iustitia iam debitā, postquam illā ex misericordia promiserat. Vnde iam vides Dei misericordiam, paternaq; eiusdem viscera manifestari, qui cū in reddēda mercede liber esset, debitorem se nihilominus fecit, adeo vt Isaia cap. 1. operarijs suis dicat. Venite, & arguite me. Hinc & Apostolus ad Thim. 4.*
2. Ad Cursum, inquit, consummaui. in Th. 4 reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. In quem locum Augustinus, cui, inquit, redderet iustus iudex, nisi prius donaret misericors Pater?
Aug.

Cum ergo paterfamilias ait, *quod iustū fuerit dabo vobis;* quibus verbis ostenditur, mercedē operarijs ex iustitia deberi, intellige hoc supposita eius misericordia, qua prius nobiscū voluit conuenire. Quo eodem sensu beatus Ambrosius serm.
Ambr 15. de natali Domini dixit, Deū quodāmodo ab hominibus cōpelli, vt misericordiam impendat. Cogitur, inquit, à nobis quodāmodo Dominus, & compellitur operibus nostris, vt nobis suam misericordiam largiatur; atq; ideo

ipse ait, *regnum coelorum vim pati.*
 Neque vero prætereundum est, quod cum paterfamilias cō-
 uenerit cum primis ex denario
 diurno; ijs etiam, quos tertia,
 sextaque diei hora misit in vineam, promiserit, se, quod iustū esset daturum: solum illis, quos circa vndecimam horam inuenit, nihil omnino promisit, & tamen eos misit in vineam ad operandum. Numquid in hoc significare voluit, Deum illis tantum, qui in prima, vel etiam in secunda vitæ ætate salutis curam habent, mercedem daturum, eos vero mercede fraudandos, qui ad extremum vitæ conuertuntur? minime quidem: nam, vt in parabola audiuius, cum sero esset vocatis operarijs, cunctos procurator, iubente Domino incipiens à nouissimis, mercede donauit. Quorsum igitur nihil promisit tota die otiosis? forte vt timorem incutiat tepidis, ac negligentibus, qui totum vitæ cursum otio vacantes, virtutis opera, animaq; salutem ad vltimum vitæ periodū reseruare non erubescūt. vt igitur appareat periculo magno se exponere huiusmodi operarios, illis, quos inuenit tota die

die otiosos nihil promisit; non quia non sit daturus si conuertantur, sed ut innuat, quod isti difficile conuertuntur, & licet sint à Domino sufficienter vocati, raro tamen annuunt Deo vocanti, de quibus dicitur Pro-
 14. uerb. 1. *Vocavi, & renuistis, &c.* De iisdem B. Augustinus dicitur dubitare sub his verbis. *Agēs poenitentiam ad extremum vitæ, si est ipse securus, ego non sum securus. non dico damnabitur, sed nec dico saluabitur: solet enim Deus, ut ait beatus Greg. hac poena multare peccatorem, ut moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret oblitus est Dei.* Hac igitur de causa, ut iā diximus, paterfamilias quos inuenit tota die otiosos vocauit quidem in vineam, quia Deus vult omnes homines saluos fieri, nihil tamen promisit, quia ex multis, qui ad vitam vocantur, paucissimi, ex ipsorum negligētia, & otio, ad salutē eliguntur.

Voca operarios, & redde illis mercedem laboris.

14. **M** Eminerat paterfamilias scriptum esse Leu. c. 18. *non morabitur opus mercenarij a-*

puā te vsque mane. Id, quod Deuter. 24. clarius sub his verbis cōmendatur. *Non negabis mercedē indigentis, sed eadem die reddes in pretium laboris sui, ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam.* Sanctus Tobias missurus filium suū ad urbem Rages, longissimum cū illo habuit sermonem: & inter multa salutis monita, id, quod maximē illi cōmendandum putauit, hoc vnum fuit. *Apud te omnino nō morabitur merces mercenarij tui, & cetera.* Sciebat enim quod quemadmodum diuina scriptura beatum prędicat eū, qui intelligit super egenum, & pauperem: eodem modo illum, qui indigentem operariū mercede fraudat, iure optimo dici posse infelicem. Propterea quod, ait Iacobus in sua canonica cap. 5. *Iacob merces operariorum, qui messuerūt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat; & clamor eorum in aures Domini sabaoth introiuit.* Notandum est autem tria esse peccatorū genera, quæ in diuina scriptura ad Deum clamare dicuntur. Homicidiū; de quo dicitur Gen. 4. *Sanguis Abel fratris tui clamat ad me de terra.* Secundum est nefandum illud E Sodo-

Deut. 24.

Tobi. 4.

Gen. 4.

Annotationes in Euangelium

Gen.
18.

Sodomorū crimen, de quo Genes. 18. *Ecce clamor Sodomorum pervenit ad me*: tertium est hoc de quo loquitur Iacobus, videlicet, defraudatio mercis operatorum.

Iob.
31.

Quod ut penitus fugientes detestemur, sciendum est Deū solere huiusmodi peccata frugū sterilitate in peccatoribus punire. Est enim hæc pœna ita peccato debita, ut Iob. cap. 31. eandem sibi imprecetur dicēs. *Si fructus terræ comedi absque pecunia, & animam agricolarum afflixit: pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.* Hac igitur de causa paterfamilias ad aliorum exemplum, cum sero iā esset, vocari iubet operarios, eisdemque reddi mercedem laboris incipiens à nouissimis. Gaudete ergo, fratres, in Domino semper, iterum dico gaudete: non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Ecce paterfam. in persona Dei compatitur laborantibus, eisque iubet reddi mercedem laboris. Non sic autē impius non sic: non sic, inquam impius ille tyrannus, &

15.

hostis humani generis, qui ne pūctam quidem temporis, suis compatitur operarijs, quos nō solum non reficit aliqua laboris mercede, sed ne respirare quidem eosdem sinit, sicut ipsi aliquando, sero tamen, & infructuosè pœnitentes, & prę angustia spiritus gementes testabuntur dicentes. *Lassati sumus in via iniquitatis, & ambulauimus vias difficiles; quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? in malignitate autē nostra consumpti sumus, &c.* Ecce qua mercede malignus ille humani generis hostis suos semper operarios conducit.

In figura autē huius diabolicę tyrannidis, vociferantibus filijs Israel, clamantibusque ad Pharaonē laboris pōdere pressi & attriti, non solum non est misertus afflictis, sed amplius eos etiā detractis paleis afflixit. *Vacatis, inquit, otio. ite ergo, & operamini paleæ non dabuntur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum.* Exod. cap. 5. Ecce vidimus in figura, intolerabilē diaboli in suos operarios tyrannidē. Accipite modo, fratres, sanum consiliū, & videte in cuius vinea vobis expediat laborare; vtrum

Sap.

Exod.
5.

Psal.
118.

Exod.
Chry.
108.

utrum in eius vinea, qui praela-
bore clamantes iubet vehemen-
tius affligi, an in eius, qui & red-
di iubet operarijs mercedē, &
laborantes adiuuat in afflictione.

Pl. 90 Cum ipso, inquit, sum in tribula-
tione, eripiam eum, & glorificabo
eum. longitudine dierum replebo eum,
& ostendam illi salutare meum. Cum
ipso sum. Ecce presentia adiu-
uantis. Ostendam illi salutare meum.
Ecce merces laborantis.

Notandum est autem hoc loco,
non dictum fuisse, cum ipso sum
dum tribulatur, sed in tribulatio-
ne, in qua scilicet ego quoque
sum. quasi dicat in ipsamet tri-
bulatione lateo, eam pro utili-
tate patientis dispensans, dulcemq;
eandem, & suauem reddens pro
ut opus est. Agnouit hoc ipsum
regius Vates cum in Ps. 118. non
petit non tribulari, sed ne in tri-
bulatione deferatur. non me de-
relinquas usquequaq; . opus namq;
est ut aquila pullos derelinquat
ut discant volare; sed tamen non
eos involatu derelinquit omni-
no; est enim praesens, ut suble-
uet cum opus est. Audi Chryso-
stomum. Non semper, inquit, ge-
standi sumus quasi pueri: petit er-
go David ne valde derelinquatur:
neque enim omnino discedit nu-

trix pueri, etiam cum puerum sibi
ipsi nutantem relinquit; sed propè
est ne periculose cadere permittat.
In hoc igitur sensu ait David.
Non me derelinquas usquequaq;
hoc est non me omnino dere-
linquas.

Multi sunt vocati, pauci
verò electi.

M Irabile quidem, & val- 16.
de terribile videri debet
tonitrum hoc, quod in omnium
aures ex ore veritatis intonuit,
praesertim cum Deus ipse Op-
timus Maximus nulli unquam
visus sit facienti quod in se est,
denegare gratiam suam: quin po-
tius verissimum est, quod tota
Theologorum schola confirmat,
Deum scilicet omnibus sufficien-
tia praestare auxilia ad salutem.
Verum quia pauci admodum
sunt, qui talibus utantur auxilijs,
consequens erat sententia Sal-
uatoris, qua dicit. Multi sunt vo-
cati, pauci verò electi. Preuiderat
iam olim hoc propheta Michæ.
c. 7. cum in persona Dei tactus
doloze cordis intrinsecus, Vae
mihi, inquit, quia factus sum, sicut,
qui colligit in autumno racemos.
hoc est vindemia iam facta, ego

Annotationes in Euangelium

racemos paucos, & immaturos colligo. Dolendum quidem est maximè eam vineam, quam Christus Dominus tam maximis expensis plantauit, & excoluit, ab eo vindemiari, de quo dicitur in Psalm. *Singularis ferus depastus est eam: exterminauitque eam aper de Sylua.* Matth. etiam cap. 7. Christus Dominus quasi dolens ait. *quam angusta est porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam.* Et Luc. 13. *contendite, inquit, intrare per angustam portam.* Vbi notandum est verbum, *contendite.* quasi diceret. *Contendite, quia laboriosum est valde aditum inuenire. Quod si pauci sunt, qui inueniunt, pauciores sunt, qui per inuentam portam gradiuntur, & paucissimi, qui inuentam teneant usque in finem. Nemo ergo decipiatur putans in sæculo facilem patere aditum ad salutem, cum ibi sit lata via, & multi intrent per eam: in religionibus verò arcta, & angusta, de qua verè dici potest. Pauci inueniunt eam.*

17. Ex quibus collige quantus sit eorum error, qui nobis consolenter persuadere volunt, ne arctam, singularemque vitam,

sed communem sequamur, usque modo enim neminem vidi iustum, quin in se ipso filum populi non fregerit: & qui à comuni turba recedunt, optimū sibi viuendi genus eligunt, quoniam pauci sunt electi. Quo sensu dictum Senecæ intelligi videtur, videlicet. *Nunquam multis placeas.* Quod ipse met declarans ait, maximum in eo vitium esse, qui non vult melioribus placere, sed pluribus. Cogita ergo si verum est, quod dicitur. *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Quam verò sint futuri pauci, audi in figurā Isaiam. *Quomodo si pauca oliuæ, quæ remanserunt excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita vindemia;* quibus verbis prædicitur vastatio urbium Iudææ, primū à Vespasiano patre, & Tito filio, & postea veluti facienda racematio sub Adriano, ut eedem vrbes penitus excidantur, ut sit sensus. *Quemadmodum si quis excutiat oliuam collectis oleis prius, & facta oliuatione, rursus reliquæ oliuæ, quæ sūt, colliguntur: sic Adrianus imperator, quod reliquum erit ex vastatione illata à Vespasiano, delebit prorsus.*

Hæ

Sene.
ca.

Is. 16

Cassianus.

Hæ verò similitudines, ait Cassianus, spiritu prophetico editæ sunt, & pro veritate factorum, quæ populo Israelitico, & Hierusalem incomparabiliter acciderunt; hoc præficientes, ac figurantes, quod sicut ex oleis, & de oliuëtis,

studio possidentis paucæ remanent, quæ excuti possint: & ex vindemijs factis, pauci sunt racemi, qui remanent: sic erit paucitas saluandorum, respectu eorum, qui supplicium sustinebunt æternum.

Pro Dominica in Sexagesima.

IN EVANGELIUM EIVSDEM
Dominicæ secundum Lucam cap. 13.

Exijt, qui seminat seminare semen suum, &c.

I.

Vdiuimus in superiori Dominica de paucitate saluandorum, terribilem Saluatoris sententiam, quam nunc confirmare videtur sub parabola agricolæ semē suum seminantis: ex quatuor enim terræ partibus, in quibus seminavit, vna tantum fructum dedit in tempore suo. Dūm seminat, inquit, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud: aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem: & aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt il-

lud: aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplū.

Cæterum cum semen interpretetur verbum Dei, seu doctrina Euangelica, quæ Apostolorum ministerio per orbem terrarum diffusa est iuxta illud Psal. 18. *In omnem terram exiuit sonus eorum.* &c. inquirendum videtur, quid causæ sit cur verbum Dei vniuersis seminatum, in paucis tamen spiritum salutis soleat germinare? & quidē ex parte Dei seminantis, nihil deesse potuisse certissimē constat; quippè qui & diuini verbi semen exijt oportune, impertunē seminare, & insuper cœlestem

Annotationes in Euangelium

U. 45.
 Iestem illum terris infudit rore quem Isaias desiderabat cum dixit c. 45. *Rorate cœli de super, & nubes pluant iustū, aperiatur terra, & germinet Saluatorē.* Cuius cœlestis roris tanta est vis, tantaq; fecunditas, ut etiam deperditū semen, mortuumq; facile possit eodē rore perfuso suscitari; iuxta id, quod idē Isaias ait cap. 26. *Viuent mortui; interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate, qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus.* Quem locum sic interpretatur Procopius. *Ros, inquit, tuus est vnigenitus filius tuus, qui stillans guttis viuificantibus, mortuis tuis medicinam faciet peccatorum, quæ contraxerūt; simulq; vitam reddet aternam.* Itaque iuxta Procopij sententiam Christus ipse ros dicitur tantę virtutis, ut vitam mortuis tribuere possit: id enim significant verba illa, *viuent mortui, interfecti mei resurgent.*

27.
Pl. 71
 Audi modò, & vide huius diuini verbi fecunditatē in Ps. 71 postquam enim ibi regius Vates de eodē dixit. *descendet sicut pluuia in vellus, statim subdit; orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis.* Hoc est, post huius cœlestis roris in terras

descensum, quam primū omniū virtutum, & gratiarum genera pullulabunt. Verbum enim hebræū, ut notarunt huius linguę periti; pro quo nos habemus, *orietur*, significat florere, crescere, & multiplicare. Appellatur præterea Christus Dominus ros, non ob fecunditatē tantū, sicut dictum est, sed ob lætitiā etiā, qua ros terram fecundat: nam hanc etiam ob causam Ps. 132. fratrum concordia similis dicitur rori, tum propter fecunditatem, tum etiā propter sumam iocunditatem, & lætitiā. *Ecce,* Psalm. 132. *inquit, quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnum: sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion: cum enim utilitas simul, & iocunditas concordie fratrum, similitudine roris exprimitur; manifestum est rore non tantum fecundare, sed exhilarare etiam terram, & lætas segetes facere.* Est igitur fratrum in vnum habitatio, ita iocunda, & bona, sicut ros Hermon, qui descendit, hoc est ventorum flatu de monte Hermon. In montem Sion humiliorem. Summā fuisse lætitiā, quam Christus aduentu suo attulit mundo, ex Isaia præcitato loco cōprobatur iuxta

iuxta septuaginta translationē: p eo enim quod nos habemus, *rorate cœli desuper*, transtulerūt illi. *exultent cœli desuper*; vt indicarent cœlos cum rore isto cœlesti terras perfuderunt, quodā modo exultasse, ac risisse. Nec verò id mirū videri debet; exultasse, risisseq; cœlos, cū Christū in terras miserūt, quandoquidē ipse nihil aliud est, quā cœli, terræq; risus; eā scilicet ob causam in Isaac, qui risus interpretatur, ad viuum expressus, vt docet B. Ambrosius lib. de Isaac, & anima cap. 1. *Isaac, inquit, risum significat, risus autem insigne lætitiæ est: quis autem ignorat, quod is vniuersorum lætitiæ sit, qui formidolosæ mortis, vel pauore compresso, vel mœrore sublato, factus omnibus est remissio peccatorum?*

3. Deniq; Saluator ipse mūdi risus, & lætitiæ prædicationis verbū omnibus in vniuersum subministravit; in quo etiā simillimus fuit Deo Patri, qui solē suū oriri facit sup bonos, & malos, super iustos, & iniustos, vt dicitur Matth. c. 5. Et hoc est, quod in parabola hodierna voluit insinuare: cum enim exiret qui seminat seminare semen suū, nullam terrę partem non semina-

uit. Seminauit iuxtaviā; seminauit petrosā; seminauit denique & bonā, & insuper spinosā, vt videret si forte excolendo proficeret, roreque cœlesti perfusa terra germinaret.

Restat igitur dicendum totius perditionis causā ex prauitate terræ, hoc est audientiū verbū diuinū, prouenire: neque enim huiusmodi verbum potest vllō modo fructū facere iuxtaviā, in corde videlicet eorū, qui ab spiritibus malignis, tanquā via quædam publica conculcantur. Huiusmodi nocumentum animarum diuinus sponsus ab Ecclesia sub nomine vineæ pulsare magnopere curauit dicens Cāt.

2. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas.* Vulpiū nomine demones intelligi, qui vulpes propter versutiam, paruulæ propter imbecillitatē appellantur. De huiusmodi corde, vulpium ingressibus patente, loquitur Salomon Ecclesiast. 2. *malo suo expertus malarū vulpium infestationem, cum dicit. Omnia, quæ desiderabāt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur.* Quasi diceret, Nunqua o diabo quis entrar, que lhe

Annotationes in Euangelium

não abrisse a porta. Quoties diabolus in Salomone, & similibus voluit Dei sapientiam cōculcare, vsus illis verbis Isai. 51. *incuruare, vt transeamus.* Quæ verba diabolica esse videntur; subditur gentis illius obediētia in malum cum dicitur. *Et posuisti, vt terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.* Et hoc est, quod ait Christus Dominus in Euangelio, *aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud.*

Aliud cecidit supra petram, &c.

4. **S** Vnt aliqui peccatores adeo corde duri, vt lapidei, vel ferrei esse videantur, de quibus Deus Zachar. 7. ita conqueritur. *Posuerunt, inquit, cor suum vt adamantem, ne audirent legem.* Et Isaiæ 46. *Audite me duro corde.* Generator autem hæc cordis durities ex cōsuetudine peccandi; in quam peccator cum deuenit, omnes Dei admonitiones, increpationesque contemnit iuxta id, quod dicitur Prouerb. 18. *impius cum venerit in profundum peccatorum, contē-*

net. De quo profundo Prophetam liberari rogat in Psal. 68. cū ait. *non absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum.* Vnde Bernardus sermone vndecimo in Psal. qui habitat, sic habet. *Ex hoc deinceps magis, ac magis super eum vrget puteus os suum, dum animam contēptus tradit impœnitentiæ: impœnitentiæ obstinatione firmatur; hoc est iam peccatum, quod nec in hoc sæculo, nec in futuro remittitur; quia cor durum, & induratum, nec Deum timet, nec hominem reueretur.* Audi Hieremiam cap. 5. *Percussisti eos & non doluerunt: attriuisisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.* Et hic est periculior status animæ, ad quem miser potest peccator deuenire. De quibus Deus per Isaiam cap. 1. *Super quo, inquit, percutiam vos ultra addentes prauaricationem?* quasi diceret. Frustra vos percutiam qui flagella mea contēnitis, nec resipiscitis, sed addentes peccata peccatis, corda vestra velut adamantem posuistis. Manete ergo in æternum obdurati, quousque vrgeat super vos inferni puteus os suum. Ecce

Pl. 68

Bern.

Hierem. 5.

Isai. 1.

Sex
Au

Prou.
18.

ce ostendimus, fratres, lapidea corda, in quibus euāgelicæ prædicationis semen quanuis ceciderit, natum statim aruit: neque enim habere possunt humorem diuini roris, quo radidentur, & crescant.

Aliud cecidit super spinas, & simul exorta suffocauerunt, &c.

5. **V**erbum Dei, quod veluti semen inter spinas cecidit, iuxta Saluatoris interpretationem, hi sunt, qui audierunt, & à solitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur, & non referunt fructum. Ex quibus verbis constat diuitias sæculi, & vitæ voluptates, verbo euangelicæ prædicationis suscipiendo, maximo esse impedimēto. Quamobrem nō incongrue Traianus imperator authore sexto Aurelio, thesaurum diuitis cum liene comparabat: sicut enim crescente liene, decrescunt alia membra, nec alimenti susceptione bene alitur, imò quo plus alimenti suscipiunt, magis vires minuuntur: ita dum augentur opes, virtu-

Sext.
Aurel

tes decrescunt; charitas, humilitas, parcitas, continentia, paulatim minuuntur, in diesque decrescentes amittuntur. Refert Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 15. columbas tam exiguum habere lienem, ut pro pmodum sensum effugiat. Nihil nobis magis est impedimento ad incesum, quam lienis tumor: vnde lienes vix possunt incedere ne dum properare. nos columbæ sumus in cœlesti gloria nidificaturæ; & ideo oportet exiguum habere lienem sicut columbæ, ut ascendere, & volare possimus sine impedimēto: hoc est oportet non multis inhiare diuitijs: est enim aurum, ut ait Augustinus, *periculū possidentium, eneruatioq; virtutū.* & Chrysostomus homil. 7. de pœnitentia, *opes*, inquit, *sunt scholæ malitiæ.* Denique Cant. c. 2. diuinus spōsus allegoricè vocare videtur ad ascensum, non diuitem huius sæculi, sed pauperem spiritu; illū inquam, qui diuitijs, vitæque voluptatibus liber, ascendendi habet facultatem. Surge, inquit, propera amica mea, columba mea & veni. notanda sunt duæ illæ voces. *propera, columba.* Quid enim velocius pro-

Arist.

Aug.

Chry
sost.

Cant.

Annotations in Euangelium

properare poterat, quam colūba, quæ vix habet lienem? quasi diceret sponsus. Veni, & ascende, quia non te onerant pondera diuitiarum, quominus possis velocius ascendere, & quanto-cius properare.

6. Difficilem vero esse admodū diuitis ascēsum, eiusdemque in regnum cœlorum ingressum, apertissime ostendunt Christi

Domini verba Matt. cap. 19. sic dicentis. *Facilius est camelum intrare per foramen acus, quam diuitem in regnum cœlorum.* Vnde

Jacob 1. in sua canonica epistola cap. 5. sic omnes in vniuersum diuites alloquitur, vt ex diuitijs ipsorum, ad extremam Dei irā in malum ipsorum, sic argumēteretur. *Agite ergo nunc diuites, plorate ululantes in miserijs vestris, quæ aduenient vobis. thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus, &c.* Hæc autem, quæ Iacobus de diuitibus in ipsorū perniciem infert, de ijs tantum intelligenda sunt, qui volunt, vt

ait Apostolus, diuites fieri; vnde & in tentationem incidunt, & in laqueum diaboli; quare in eisdē diuini verbi semen suffocatur, ne possit producere fructum salutis centesimum.

7. ad Tim. 6. & in tentationem incidunt, & in laqueum diaboli; quare in eisdē diuini verbi semen suffocatur, ne possit producere fructum salutis centesimum.

Offert se se hoc loco non cōtemnenda quæstio, quam proponit, dissoluitque D. Thom. super Matth. exponens propositā parabolam Saluatoris. Vt quid enim ille, qui exijt seminare semen suum, iuxta viam seminauit, sciens mox illud esse à prætereuntibus conculcandum, & à volucribus cœli comedendū? vt quid etiam supra petram, in qua non erat radicandū? quorsum denique super spinas à quibus erat suffocandum? cum igitur Dei sapientiam horum nihil latere posset, quid causæ esse potuit, cur euangelicæ semen doctrinæ ad eos mittit, à quibus, vt ipse optime nouerat, nulatenus erat recipienda?

D. Thomas vbi supra; & D. Chrysostomus hom. 41. in Mat. respondent, quod in agris, & in seminibus, quæ terræ traduntur, stultum factum videretur, & esset: in anima vero, atque doctrina, probe, & laudabiliter. Huius autem ratio videtur esse, quia is, qui tradit semina terræ, non potest ex lapidibus fructū producere; nec ex spinis flores: Deo autem non erit impossibile omne verbum: imò potens est de lapidibus suscitare filios Abrahamæ,

Diuit
Tho

Mat
3.

Mat
Luc
2.

7.
Chry
sost

Aug
lon
4.